

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Спеціальність 035 «Філологія»
Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

*Особливості перекладу заголовків романів британської
літератури*

Допущено до захисту «_»_____ 2024 р.

Зав. каф. германської філології ___ канд. філол. наук, доцент Баранова С. В.

Виконала:
студ. групи ПР.м-31/1
Коваль Глафіра Русланівна

Науковий керівник:
канд. філол. наук
Куліш Владислава Сергіївна

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АГЛОМОВНИХ ЗАГОЛОВКІВ У БРИТАНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	6
1.1 Заголовок як лінгвістична одиниця.....	6
1.2 Функціонування заголовків романів британської літератури.....	8
1.3 Характеристика, особливості та види заголовків романів британської літератури.....	10
Висновки до розділу 1.....	12
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНІ ТА ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ЗАГОЛОВКІВ РОМАНІВ БРИТАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	14
2.1 Екстралінгвістичні особливості заголовків романів британської літератури.....	14
2.2 Лінгвістичні особливості заголовків романів британської літератури.....	26
2.3 Прагматика заголовків романів британської літератури.....	30
Висновки до розділу 2.....	37
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ РОМАНІВ БРИТАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА СПОСОБИ ЗАСТОСУВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ПЕРЕКЛАДУ.....	39
3.1 Стратегії перекладу заголовків романів британської літератури.....	39
3.2 Способи перекладу назв романів британської літератури.....	41
3.3 Переклад заголовків на заняттях з практики перекладу.....	48
Висновки до розділу 3.....	58
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	69
РЕЗЮМЕ (SUMMARY).....	74

ВСТУП

Заголовок книги художньої літератури є першим сигналом, який спонукає читача взяти книгу в руки або відкласти її. Зацікавлюючи читача, привертаючи його увагу і викликаючи інтерес до ознайомлення із книгою, заголовки допомагають встановити зв'язок між книгою і читачем. До того ж, заголовок актуалізує найважливіше та є одним із основних засобів впливу на сприйняття книги читачем. Він дає читачеві загальне уявлення про те, про що буде йтися у книзі і тому, лише прочитавши заголовок людина може визначити для себе чи цікаво їй буде ознайомитися з матеріалом тої чи іншої книги.

Саме тому постає проблема перекладу заголовків романів британської літератури з англійської на українську мову, адже український читач, безсумнівно, зацікавлений в ознайомленні із зарубіжними письменниками і їхніми книгами, які несуть у собі особливості культури окремих країн і відображають спосіб мислення, філософію та звички представників інших культур.

Дослідженням ролі заголовків та їхньої прагматики займалися такі науковці як Л. Юлдашева, Е. Боева, Л. Рогач, М. Тимошик, В. Здорова та інші [20, 3, 16, 19, 9], а питання підготовки перекладачів досліджували С. Амеліна, Р. Тарасенко, А. Мамрак, Н. Гриців, О. Кулина, В. Карабан, І. Дахно [1, 17, 13, 5, 5, 11] та інші.

Актуальність дослідження полягає в тому, що зважаючи на значущість ролі заголовків художніх книг загалом і романів британської літератури в тому числі, надзвичайно важливим є проаналізувати переклад заголовків українською мовою і визначити чи зміг він передати особливості заголовка оригіналу, адже це безпосередньо впливає на сприйняття книги українським читачем.

Об'єктом дослідження виступають заголовки британської художньої літератури.

Предметом дослідження є основні стратегії та способи перекладу назв романів британської літератури.

Матеріалом дослідження виступають заголовки романів британської літератури.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей заголовків і їхній ролі у сприйнятті тексту, а також труднощів, прийомів та способів перекладу заголовків романів британської літератури.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- 1) визначити поняття заголовка, з'ясувати його основні функції та роль;
- 2) описати різні підходи до класифікації заголовків книг;
- 3) дослідити лінгвістичні та екстралінгвістичні аспекти заголовків романів британської літератури;
- 4) дослідити стратегії та способи перекладу назв романів британської літератури;
- 5) проаналізувати еволюцію перекладацьких стратегій;
- 6) визначити способи застосування заголовків романів британської літератури і їхніх українських перекладів на заняттях з практики перекладу англійської мови.

Основними **методами дослідження** є структурний метод для структуралізації способів перекладу назв романів британської літератури, описовий метод для описання різних підходів до класифікації заголовків книг, порівняння і зіставлення для аналізу перекладів назв романів однієї книги різними видавництвами і перекладачами, описовий метод для опису еволюції перекладацьких стратегій та впливу різних факторів на прийняття перекладацьких рішень.

Теоретична значущість полягає у систематизації теоретичних засад дослідження особливостей перекладу заголовків романів британської літератури.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їх використання в процесі подальших наукових досліджень, присвячених вивченню перекладу заголовків романів, а також в процесі навчання студентів лінгвістичних спеціальностей.

Наукова новизна полягає в аналізі структури та типології заголовків науково-популярної літератури, а також у вивченні особливостей та способів перекладу назв мотиваційної літератури.

Апробація результатів дослідження висвітлена у тезах, опублікованих у науковому журналі: Шуменко О., Коваль Гл. (2024). Еволюція перекладацьких стратегій: аналіз історичних та сучасних перекладів назв романів британської англomовної літератури. *Філологічні трактати*, 16(1).
[https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2024.16\(1\)-9](https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2024.16(1)-9)

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, списку довідкових джерел, списку джерел ілюстративного матеріалу та резюме. Основний зміст викладений на 62 сторінках, а загальний обсяг становить 80 сторінок.

У вступі встановлено актуальність теми дослідження, описано мету, завдання, об'єкт, предмет, матеріал, методи дослідження, теоретичне та практичне значення його результатів, наукову новизну, а також зазначені результати апробації.

Перший розділ під назвою «Теоретичні засади вивчення заголовків британської літератури» представляє теоретичні основи дослідження.

Другий розділ — «Лінгвістичні та екстралінгвістичні засоби актуалізації заголовків романів британської літератури» — розкриває питання важливості розташування заголовку на обкладинці, структури заголовків, того, як вони відображають зміст романів і яким чином впливають на читача.

У третьому розділі «Особливості перекладу назв романів британської літератури та способи застосування на заняттях з перекладу» описується практичне застосування результатів дослідження в перекладі та під час занять студентів-перекладачів у вищих навчальних закладах.

У загальних висновках підсумовуються та обґрунтовуються результати дослідження.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЗАГОЛОВКІВ БРИТАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.1 Заголовок як лінгвістична одиниця

Коли читач уперше бере у руки книгу, перше, що привертає його увагу — це заголовок, саме тому для автори, видавці, перекладачі та інші спеціалісти видавничої сфери приділяють особливу увагу заголовкам книг.

Тлумачний словник української мови визначає поняття заголовок як назву будь-якого твору, його частини, розділу або статті, повідомлення, назва газети або журналу [55].

Науковці стверджують, що заголовок — це перший знак тексту, який дарує читачеві комплексне уявлення про книгу. Саме заголовок книги має найбільший вплив на первинне розуміння тексту і стає першим кроком до його інтерпретації. Заголовки книг допомагають читачеві швидко ознайомитися зі змістом і зрозуміти про що повідомлять його публікації, що важливе в інформації, котру йому пропонують, що становить для нього особистий інтерес [24]. Надалі у роботі ми будемо схилитися саме до цього визначення поняття «заголовка».

Заголовок – це своєрідний парафраз тексту. Посідаючи проміжне місце між текстом і розташованою поза ним дійсністю, заголовок слугує сполучною ланкою між ними [50]. Лінгвісти водночас зазначають, що заголовки є своєрідними мікротекстами, які відображають загальнокультурний контекст і містять інформацію про певну епоху, її цінності та ідеї [20]. До того ж, заголовок є незамкненою лексичною мікросистемою, яка з плином часу постійно змінюється і видозмінюється, відображаючи зв'язок між письменниками та культурним середовищем тієї чи іншої країни.

Деякі науковці також наголошували на тому, що гарний заголовок має досягати чотирьох функцій:

По-перше, гарний заголовок відображає зміст. Іншими словами, він інформує читача про те, про що йтиметься в тексті. При цьому, варто звернути

увагу на те, що заголовок повинен пояснити читачу зміст, не створюючи помилкових очікувань та не вводячи в оману. Таким чином, у заголовку автор не повинен зазначати жодної інформації, про яку читач згодом не знайде нічого в тексті [28, с. 215].

По-друге, заголовок повинен зацікавити читача. Назва повинна легко читатися, привертати увагу та заінтригувати, а тому автори повинні використовувати слова, які справляють позитивне враження та викликають інтерес у читача. До того ж, назва твору повинна бути нестандартною і неклішованою, такою, яка запам'ятається читачеві.

Однак, попри те, що використання автором стилістичних прийомів може зробити назву книги більш дотепною та привабливою для потенційного читача, в деяких випадках, вони можуть бути незрозумілими для широкої аудиторії. Як і зазначалося раніше, перш за все заголовок повинен бути зрозумілим і чітко відтворювати основні повідомлення, а не заохочувати читача до додаткових тлумачень.

По-третє, заголовок повинен відображати тон тексту. Важливо, щоб назва книги відповідала тексту. Так, наприклад, якщо мова йде про наукові книги, то краще уникати веселого чи невимушеного заголовка, адже такий тон назви не відповідає серйозному академічному дослідженню чи дослідницькій статті.

Наостанок, назва твору повинна містити ключові слова. Використання ключових слів у назві роботи дає змогу авторові одразу представити читачеві тему або відобразити проблеми, які будуть порушені у творі.

Отже, заголовок, як лінгвістична одиниця, є одним із ключових елементів тексту. Він відіграє важливу роль у відображенні теми, змісту й тону твору. Заголовок створює перший зв'язок між читачем і текстом, адже саме він першим привертає увагу та визначає очікування щодо подальшого прочитання, а тому повинен допомогти читачеві швидко ознайомитися з текстом. До того ж, заголовок істотно впливає на сприйняття тексту потенційним читачем та визначає успішність у комунікації з аудиторією.

1.2 Функціонування заголовків романів британської літератури

Заголовок займає виняткове місце в тексті, оскільки він одразу привертає увагу читача та впливає на його рішення читати книгу чи ні. Більш того, назви книг, безумовно, призначені для ідентифікації та індивідуалізації твору мистецтва, але їх мета виходить за межі простого позначення: функція заголовків полягає в тому, щоб керувати тлумаченням тексту, та вказувати на те, як слід читати і сприймати літературний твір [37].

Заголовок книги виконує багато різних функцій. Влучний заголовок допомагає скласти у потенційного читача певне враження про публікацію, передбачити, про що йтиме мова у книзі, і таким чином зробити висновки стосовно того, про що буду розповідатися у книзі, а відповідно і чи варто йому читати її.

Водночас, деякі лінгвісти схиляються до думки, що за своєю природою заголовок дифункційний. Він є знаком узагальнювального, знаком тексту, з іншого боку, він — значущий складник тексту, тому його доцільно розглядати як самостійний текст, повідомлення, тобто автосемантично, так і синсемантично, як частину тексту. Як самостійний текст заголовок може функціонувати на парадигматичному та синтагматичному рівнях [20].

Перш за все, він називає предмет розповіді, а тому, прочитавши заголовок, читач одразу з'ясовує, про що йтиметься у книзі — таким чином реалізовується номінативна функція. Друга функція заголовка, інформаційна, виявляється в тому, що він тією чи іншою мірою відображає сюжет твору. Апеляційна функція полягає у впливі на читача, який здійснює автор книги чи видавництво, адже кожен твір містить у собі певну ідею або посил. Графічно-видільна функція — єдина серед вищеперерахованих реалізується за допомогою немовних засобів: шрифту, кольору, ліній та малюнків [27]. Експресивно-оціночна функція заголовку полягає в тому, що навіть коли читач перейшов до безпосереднього прочитання книги, заголовок усе ще лишається в полі його зору. Наостанок,

інтегративна функція виявляється у спрощенні сприйнятті тексту читачем і відіграє важливу роль в організації мовних засобів [30].

Варто також зазначити, що заголовок виступає інструментом спілкування в комунікативній взаємодії, у якій він покликаний виконувати певні функції, а саме:

- 1) референційна функція, бо заголовки описують текст або повідомляють читачу про тему;
- 2) фатична функція, адже заголовки встановлюють перший контакт із читачем;
- 3) апелятивна функція, бо заголовки викликають у читача інтерес і змушують читача ознайомитися із текстом [37, с. 92].

Загалом, говорячи про функції заголовків у тексті, варто підкреслити, що:

- 1) заголовки допомагають структурувати великий за обсягом текстовий матеріал;
- 2) заголовки створюють зв'язок між читачем і автором або видавництвом;
- 3) заголовки полегшують організацію процесу читання твору;
- 4) заголовки допомагають читачеві обдумати окремі частини тексту і підготовлюють читача до прочитання наступного фрагмента тексту (розділу або глави);
- 5) заголовки полегшують пошук вибіркової інформації;
- 6) заголовки акцентують увагу читача на окремих частинах тексту та сприяють глибшому засвоєнню інформації [9, с. 268].

Отже, заголовки книг відіграють надзвичайно важливу роль у налагодженні контакту між читачем — споживачем продукту видавничої справи, і видавцем, редактором і перекладачем, які є його творцями. Він не лише знайомить читача з книгою й натякає йому на те, про що буде розповідатися в ній, а й виконує набагато складнішу роль — він допомагає читачеві зорієнтуватися в книзі, сприяє засвоєнню інформації, полегшує сприйняття тексту, готує читача до того, про що йтиметься далі.

1.3 Характеристика, особливості та види заголовків романів британської літератури

Оскільки заголовки відіграють важливу роль у сприйнятті тексту, постає питання систематизації та класифікації різних видів заголовків залежно від їхніх функцій та структури. Адже розуміння різних видів заголовків безпосередньо впливає на ефективність комунікаційного процесу між автором і потенційним читачем.

Український науковець, журналіст і публіцист М. Тимошик у праці «Книга для автора, редактора, видавця» класифікує заголовки наступним чином:

- 1) за змістом;
- 2) за формою;
- 3) за місцем розташування [19, с. 488].

За змістом науковець поділяє заголовки на тематичні прості та тематичні складні.

Простий тематичний заголовок містить переважно від одного до п'яти слів. Він представляє назву та ідею і наголошує на змістовому акценті тексту чи окремого фрагмента.

Тематичний складний заголовок — це стислий перелік головних тем, проблем фрагмента тексту або підпорядкованих йому заголовків, який подається перед цим текстом після загального заголовка [19, с. 490].

За формою зображення розрізняють такі види заголовків як:

- 1) нумераційні заголовки — це цифрові позначення порядкового номера чи будь-якого фрагмента тексту;
- 2) літерні заголовки являють собою буквенні позначення порядкового номера фрагмента тексту. Такий вид зголовку поширений здебільшого у довідкових, бібліографічних чи службових частинах видань, де можна побачити різноманітні покажчики;
- 3) німі заголовки використовуються для позначення завершення одного фрагмента тексту і початку іншого звичайним пробілом, спуском або кінцевою

прогалиною [19, с. 490]. Цей вид заголовку можна зустріти в художніх виданнях, мемуарній літературі та публіцистиці.

До того ж, за місцем розташування на шпальті заголовки поділяють на:

- 1) заголовки на шмуцтитулі (на лицьовій стороні ненадрукованого текстом аркуша);
- 2) заголовки шапкою (з певним спуском у верхній частині сторінки);
- 3) заголовок у розріз із текстом (автономний і стоїть окремим рядком між закінченням одного і початком іншого фрагмента тексту);
- 4) заголовок у підбір із текстом (відділяє абзац, має верхню відбивку);
- 5) заголовок віконцем (виступає врізуванням в основний текст);
- 6) заголовок боковиком (розташований збоку від тексту на правому чи лівому боці шпальти) [19, с. 491].

Інші українські вчені пропонують класифікувати заголовки наступним чином:

- 1) інформаційний заголовок — такий вид заголовку, в якому стисло викладений зміст й те, про що йтиметься в тексті;
- 2) спонукально-наказовий — вид заголовка, в якому містить заохочення читача до виконання певної дії;
- 3) проблемний — цей вид заголовку найбільш розповсюджений у газетах і журналах і стислістично виражається у формі питального речення;
- 4) констатуючо-описовий дещо схожий на інформаційний, адже він певним чином натякає читачеві на те, про що йтиметься у тексті, але він має більш стислий вигляд;
- 5) рекламно-інтригуючий містить певний елемент загадковості та несподіваності [9, с. 197].

Також заголовки можна поділити на такі види як чіткий заголовок (англ. *clear title*), описовий заголовок (англ. *descriptive title*), символічний заголовок (англ. *symbolic title*) і відмітний заголовок (англ. *distinguished title*) [45].

Перший вид заголовка, чіткий, складається переважно з одного чи двох слів, що часто позначають ім'я головного персонажа або місце подій. Перевагою такого виду заголовка є те, що він легко запам'ятовується.

Описовий заголовок на відміну від чіткого більш глибоко і конкретно передає зміст і таким чином готує читача до описаних подій. Однак, серед його слабких сторін варто виділити багатослівність та складність запам'ятовування.

Символічний заголовок спрямований на більш вузьку аудиторію. Він несе в собі глибший зміст та підштовхує читача до роздумів. Цей вид заголовку часто є унікальним і саме тому гарно запам'ятовується. Однак, символічний заголовок може відлякувати випадкових читачів і може бути неправильно розтлумачений. До того ж, він може вимагати фонових знань і глибшого розуміння тієї чи іншої сфери.

Відмітний заголовок вирізняється унікальністю і оригінальністю. Він легко запам'ятовується, а також його можна застосовувати у різних жанрах і стилях. Недоліками цього виду заголовків може бути те, що він орієнтований на більш широку аудиторію читачів, а тому вже може бути популяризованим і тому не бути такою ж мірою оригінальним як, до прикладу, символічний заголовок.

Отже, вивченням класифікації заголовків займалися як вітчизняні, так і закордонні лінгвісти. Класифікація заголовків є важливим інструментом для розуміння їхніх функцій та значення в тексті. Цей процес допомагає систематизувати різні типи заголовків залежно від їхньої мети, структури та стилю.

Висновки до розділу 1

У першому розділі кваліфікаційної роботи було окреслено теоретичні засади вивчення заголовків британської літератури, а саме визначено поняття заголовка як лінгвістичної одиниці, описано його особливості, функції та види.

Було з'ясовано, що заголовок є першим знаком тексту, завдяки якому читач розуміє про що йтиметься у книзі і чи зацікавить вона його, і саме тому він є

одним із вирішальних факторів, коли йдеться про те, захоче потенційний читач прочитати книгу чи ні. Було зазначено, що заголовок книг не лише зацікавити читача, а й відобразити зміст і тон книги.

Основними функціями заголовків є референційна, фатична і апелятивна, бо вони також допомагають структурувати текст, створюють зв'язок між читачем і автором, полегшують організацію читання і пошук інформації, а також акцентують увагу читача на окремих частинах тексту.

Заголовки також було класифіковано за змістом на прості і складні тематичні заголовки, за формою на нумераційні, літерні та німі та за місцем розташування на шпальті на заголовки на шмуцтитулі, шапкою, у розріз або підбір із текстом, віконцем та боковиком. Було виділено такі види заголовків як інформаційні, спонукально-наказові, проблемні, констатуючо-описові та рекламно-інтригуючі.

Отже, заголовок книги має найбільший вплив на первинне розуміння тексту читачем і підштовхує його до подальшої інтерпретації змісту, а класифікація заголовків допомагає визначити їхню роль та значення для подальшого сприйняття тексту книги читачем.

РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНІ ТА ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ЗАГОЛОВКІВ РОМАНІВ БРИТАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

2.1 Екстралінгвістичні особливості заголовків романів британської літератури

Екстралінгвістика — це галузь мовознавства, що вивчає сукупність етнічних, історичних, соціальних, географічних та інших факторів, пов'язаних з розвитком та функціонуванням мови [52]. До екстралінгвістичних або позамовними засобів комунікації прийнято відносити паузи, покашлювання, сміх, позіхання, плач [14, с. 48]. Інакше кажучи, екстралінгвістичні засоби можна визначити як навколомовні прийоми, які доповнюють семантично значущу інформацію.

Говорячи про заголовки романів британської літератури, варто зазначити, що, хоча саме заголовок виконує фатичну функцію (встановлюючи перший контакт із читачем), а також апелятивну функцію (викликаючи у читача інтерес до ознайомлення з книгою), на вибір потенційного читача також має значний вплив обкладинка книги.

Книжкова обкладинка — перше, що бачить потенційний читач. Вона комунікує з ним за допомогою різних інструментів, таких як шрифт, колір, покриття і впливає на кінцевий вибір [21]. Основним завданням книги є передача сенсу і настрою книги. При цьому, вибір обкладинки роману британської літератури українською мовою значною мірою залежить від умов правовласника, адже іноді права на книжку українське видавництво придбати, лише якщо оформлення залишиться незмінним. Однак, якщо особливих умов немає, то вибір обкладинки може залежати від серії книги.

У процесі обрання обкладинки потрібно балансувати та зважувати різні аспекти, адже часто так трапляється, що дизайнер пропонує привабливий концепт, але у видавництва немає ні потрібного паперу, ні можливостей на типографії [21].

Під час вибору обкладинки книги такі українські видавництва як наприклад *Рідна Мова* або арт-видавництво *Nebo BookLab Publishing* орієнтуються на вподобання читачів, влаштовуючи опитування у соцмережах. Таким чином вони не лише інформують аудиторію про те, що бажана до прочитання книга скоро буде у продажі, але й зацікавлюють тих підписників, які раніше не чули про неї. До того ж, книги, обкладинки яких обрали підписники видавництва, з більшою вірогідністю матимуть успіх у продажах, адже люди, які приймали участь у затвердженні фінального варіанту обкладинки, відчують свою причетність до створення книги, а тому більш вірогідно захочуть придбати її.

Доросла художня література зазвичай має свій загальний стиль серії, тобто видавництво змінює обкладинку. Наприклад, видавництво *Рідна мова* створює унікальні обкладинки для серій *Культурний роман* і *Психологічний детектив*. Якщо ж одна й та сама книжка входить у декілька різних серій, то її видають із різними обкладинками [21].

За різними добірками книжок, можна помітити, що є певні тренди українських обкладинок, а саме обкладинки-фотографії трапляються рідко, а українська аудиторія здебільшого обирає обкладинки яскраві та різнокольорові, на відміну від стриманих американських [21].

До того ж, українські видавництва звертають увагу на нестандартні рішення у дизайні і виробництві книг: цікаві матеріали, круглені кути, різні фігурні вирубки, те, що вирізнятиме з поміж тисяч інших книжок. Читач стає більш вибагливим, а на книжковому ринку вимальовуються певні тренди:

- яскраві кольори;
- об'ємні елементи та 3D-об'єкти;
- градієнти;
- мінімалістичні зображення;
- нестандартні поєднання фото та ілюстрацій [21].

Проаналізувавши обкладинки романів британської літератури, було виявлено певні закономірності, які стосуються жанру книги.

Наприклад, британська письменниця Агата Крісті писала переважно у жанрі детективу, тому оригінальні обкладинки її книг містять елементи, які натякають на цей жанр.

Детектив — це літературний твір або кінофільм, присвячений розкриттю заплутаної таємниці, як правило, пов'язаної зі злочином [55]. Слово детектив має також ще одне значення — так називають людину, яка займається розкриттям злочинів.

Серед ознак літературного детективу варто виділити:

- наявність таємниці, пов'язаної зі злочином;
- головний герой — детектив;
- наявність друга і помічника детектива;
- злочинець переважно одинак;
- серію доказів читач отримує одночасно із головним героєм;
- мотиви злочину — гроші, влада, страх;
- сюжет детективу — шлях розслідування злочину;
- передбачуваність фіналу розповіді;
- зло завжди карається [6, с. 18].

Розглянемо, до прикладу, обкладинку роману *And Then There Were None*, Agatha Christie, яку українською мовою переклали як *І не лишилось жодного*, Агата Крісті [82].

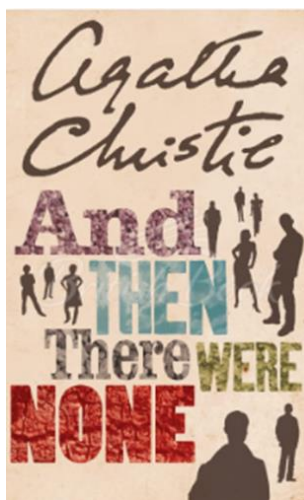

Рис. 2.1 *And Then There Were None*, Agatha Christie

Обкладинка роману має бежевий колір, на якому яскраво виділяється назва книги. Усі слова заголовка написані одним шрифтом, при чому кожне слово написано різним розміром шрифту, а слова *then*, *were*, *none* містять усі великі літери. При цьому, останнє слово надруковано криваво-червоним кольором, що й нятякає потенційному читачеві на те, що в книзі розповідатиметься про серію вбивств.

До того ж, по обидва боки від назви розташовані тіні головних героїв роману, кожна з яких розташована відсторонено від інших, а також стоїть у позі, яка якимось чином характеризує певного героя.

Таким чином, коли читач вперше погляне на обкладинку книги, роздивившись елементи обкладинки (розмір шрифту, великі й малі літери, постаті по обидва боки від заголовку) він зрозуміє, про тримає в руках детективний роман і вирішить, цікавить його книга такого жанру чи ні.

Ще один прикладом може слугувати роман письменниці *Гра дзеркал* [81].

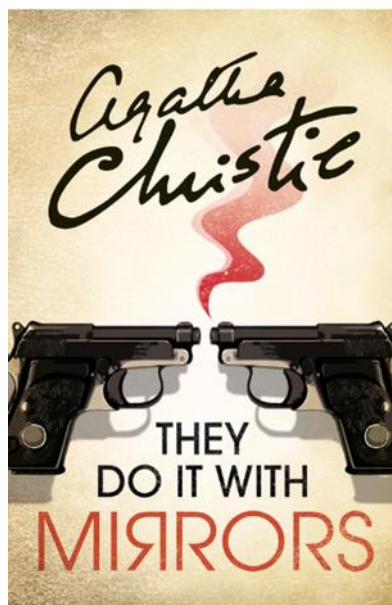

Рис. 2.2 *They do it with mirrors*, Agatha Christie

Як і в попередньому випадку, обкладинка книги нейтральна, що не відволікає читача від інших її елементів. Окрім зображення пістолетів, увагу читача, безперечно, привертає заголовок книги.

Заголовок роману містить усі великі літери, при чому останнє слово — *mirrors* — виділене червоним кольором. У слові є дві літери *r*, і надруковані вони так, ніби одна є відображенням іншої у дзеркалі. Тому, навіть не читаючи заголовок читач зможе визначити, що тримає у руках детективну історію, в якій герої якимось чином використають дзеркала.

Наостанок, розглянемо книгу *The Mirror Crack'd from Side to Side*, Agatha Christie – укр. *Тріснуло дзеркало*, Агата Крісті [85].

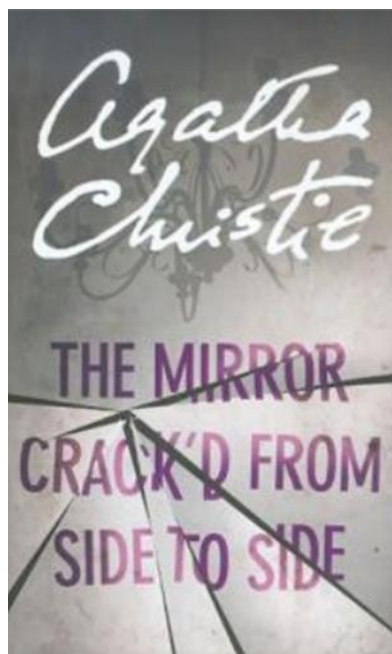

Рис. 2.3 *The Mirror Crack'd from Side to Side*, Agatha Christie

З першого погляду на обкладинку цієї книги нескладно здогадатися її жанр, однак у читача можуть виникнути сумніви і вагання, адже тріснуте дзеркало може також слугувати як посиланням на жанр детективу, так і на жахи.

На нейтральному фоні обкладинки книги чітко виділяються фіолетові літери однакового шрифту і розміру. Однак, щоб додати елементи загадковості дизайнер обкладинки вирішив розмістити назву так, щоб вона нібито була написана на дзеркалі, яке після цього розбили.

До того ж, важливо зауважити, що у всіх трьох вищезазначених книгах ім'я авторки написано одним шрифтом і розміром. Це допоможе читачеві швидко провести паралель і з'ясувати, що усі книги належать до одного жанру.

Серед романів британської літератури окремо відзначимо книги для дітей.

Дитяча література покликана розширити уявлення дітей про навколишній світ, познайомити з речами, з якими дитина стикається у повсякденному житті, розвинути уяву, розказати що таке добро і зло, навчити людяності.

Своєрідність дитячої літератури:

- образність дитячої літератури;
- доступність лексики і сприймання;
- врахування вікових особливостей дітей;
- дидактичні мотиви – повчальність;
- емоційність – особлива інтонація;
- яскравість – ілюстративний матеріал;
- пісенність творів;
- звуконаслідування;
- оптимістичність;
- драматизм, але без трагізму [8].

На прикладі обкладинки книги *Alice in Wonderland*, Lewis Carroll, яка перекладена українською мовою як *Аліса в Країні Див*, Льюїс Керрол [77], можна побачити, що обкладинка дитячої книги повинна відповідати цільовій аудиторії.

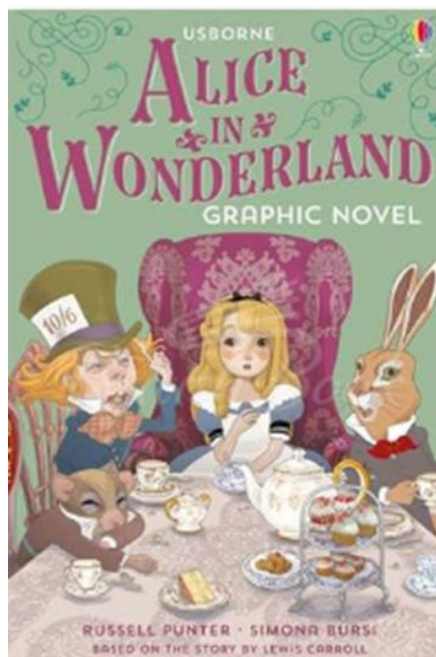

Рис. 2.4 *Alice in Wonderland*, Lewis Carroll

Заголовок написаний вигадливим шрифтом, який ніби коливається на хвилях, а по обидва боки від нього є чудернацькі завитки. Усе це натякає на магію, таємничість і незвичайність книги, що так приваблює читачів молодшого віку. На обкладинці також зображені головні герої роману — Аліса, Капелюшник і Кролик, що сидять за столом. Таким чином дитина, що візьме у руки цю книгу, безперечно захоче дізнатися як же так трапилося, що такі різні герої зустрілися за столом, і прочитає роман.

Ще один дитячий роман, відомий дітям по всьому світу — це *Gulliver's Travels*, Jonathan Swift, перекладений українською як *Мандри Гуллівера*, Джонатан Свіфт [112].

Заголовок книги написаний великими літерами і розташований по центру обкладинки. На обкладинці роману зображений загадковий острів, море і корабель, а шрифт заголовку підібраний під колір хвиль. До того ж, зображення на обкладинці намальовані не в силі реалізму, а тому той, хто візьме в руки цю книгу, одразу зрозуміє, що цільовою аудиторією є діти, а не дорослі.

Таким чином, лише поглянувши на обкладинку роману, потенційному читачеві стає чітко зрозуміло, що ця дитяча книга розповідатиме про захоплюючі пригоди капітана корабля.

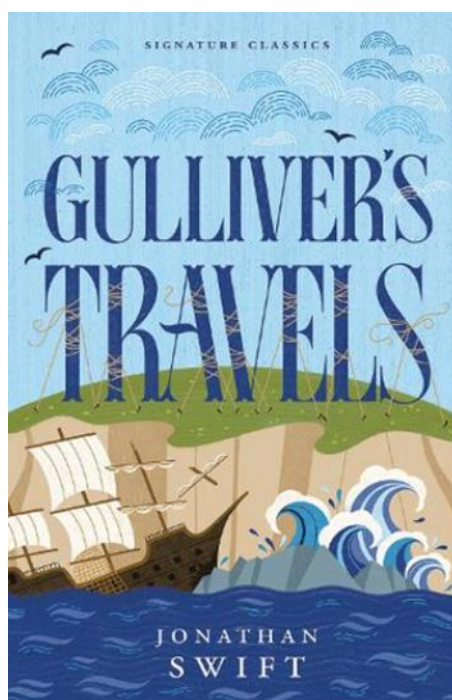

Рис. 2.5 *Gulliver's Travels*, Jonathan Swift

Ще одним прикладом роману британської літератури для дитячої аудиторії є *The Chronicles of Narnia*, Clive Staples Lewis, виданий українською мовою під назвою *Хроніки Нарнії*, Клайв Стейплз Льюїс [88].

Заголовок роману, надрукований золотистими літерами, розміщений унизу сторінки. Слово *Narnia* відрізняється від інших, адже всі його великі літери набагато більші за решту назви. Дитині, яка побачить цю книгу, в першу чергу кинеться в очі це слово, і вона захоче дізнатися, що це за чарівна країна і які події в ній відбуваються.

По центру обкладинки також зображена голова лева, навколо якої розташовані зірки — ці елементи безперечно слугують для привернення уваги саме дітей.

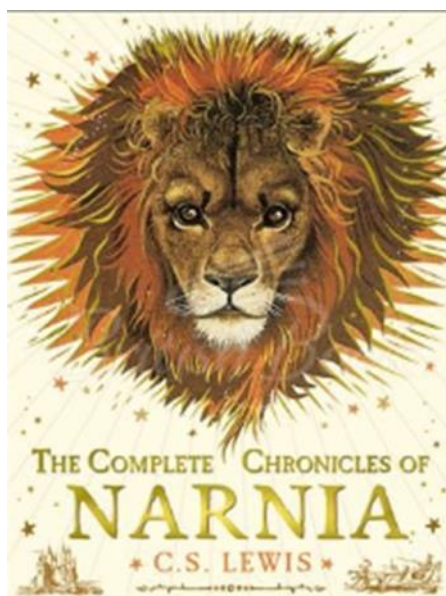

Рис. 2.6 *The Chronicles of Narnia*, Clive Staples Lewis

Серед романів британської літератури варто також виділити книги про кохання — любовні романи.

Романи про кохання — це жанр літератури, який завжди приваблював читачів і читачок з усього світу. Це історії про переживання, емоції та почуття, що сприймаються дуже особисто та інтимно. Такі книги відображають найскладніші моменти відносин між людьми — від щирої любові до непростих розлук та зрад [11].

Зважаючи на те, що сюжет любовних романів у більшості випадків обертається навколо побудови відносин двох людей, на обкладинках книг повинні бути розташовані елементи, які асоціюються із романтикою і коханням.

Розглянемо, наприклад, роман *Pride and Prejudice*, Jane Austen – укр. *Гордість і упередженість*, Джейн Остен [93].

Рис. 2.7 *Pride and Prejudice*, Jane Austen

Заголовок роману написаний великими літерами із завитками, що вже натякає на романтичність оповіді, а колір літер не вказує читачеві на пряму, як у тому випадку, якби дизайнер обкладинки віддав перевагу рожевому або червоному — кольорам, які асоціюються із коханням і пристрастю — а лише дає змогу здогадатися про те, які почуття виникатимуть між головними героями.

Окрім витіюватого шрифту заголовку, розташованого по центру обкладинки, увагу читача також привертає велика кількість елементів по боках, які ніби створюють рамку навколо головних героїв. Більш того, квіти можуть асоціюватися із романтикою і початком відносин між героями, а темний фон обкладинки, зорі і місяць натякають читачеві на таємничість героїв чи обставин їхнього кохання.

Іншим прикладом може слугувати роман *Emma*, Jane Austen – укр. *Емма*, Джейн Остен [95].

По центру обкладинки білого кольору бачимо насичено рожевий овал із заголовком роману, навколо якого пишно квітнуть рожеві квіти — усе це вказує на тон і стиль розповіді, при цьому не розкриваючи деталі сюжету. Завдяки великій кількості відтінків рожевого на обкладинці та золотистим літерами заголовка потенційному читачеві одразу стане зрозуміло, що цільовою аудиторією книги є жінки, а розповідатиме вона про історію кохання.

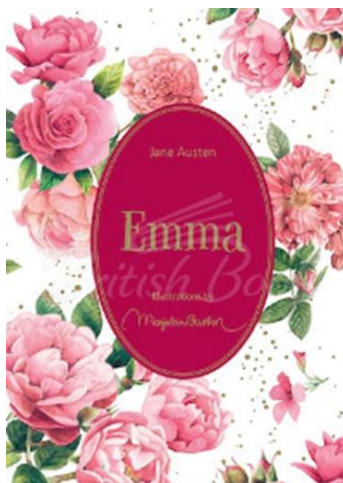

Рис. 2.8 *Emma*, Jane Austen

Серед романів британської англомовної літератури значне місце посідають книги жанру фентезі.

Фентезі — це жанр літератури, що з'явився в Англії у середині ХХ століття, який примикає до фантастики, але в більш вільній, казковій манері, що використовує мотиви далеких переміщень у просторі та часі, інопланетних світів, штучних організмів, міфологію древніх цивілізацій; також у наші дні фентезі — жанр в живописі, кінематографі, комп'ютерних і настільних іграх; фентезі веде свою історію від міфів Стародавньої Греції і середньовічних епосів [55].

Яскравим представником сучасного фентезі британської літератури є Террі Пратчетт. Візьмемо, до прикладу, його роман *Equal rites*, який перекладений українською мовою як *Право на чари* [106].

Колір обкладинки, магичні елементи і стиль шрифту — все це відповідає жанру книги. Беручи роман у руки читач одразу розуміє, що це не любовний роман, не детектив і не дитяча книга.

На обкладинці книги немає зображення героїв книги або місцевості, в якій відбуватимуться події, але поєднання зеленого, чорного і білого кольорів у такій химерній манері створює враження фантастичності і нереальності.

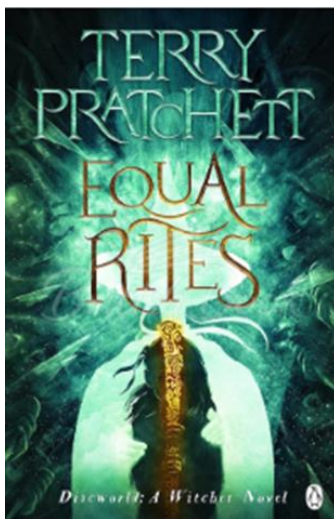

Рис. 2.9 *Equal rites*, Terry Pratchett

Іншим прикладом може слугувати роман *The Light Fantastic*, виданий українською мовою під назвою *Химерне сяйво* [107].

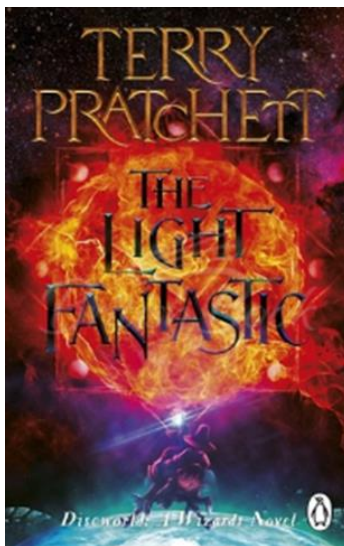

Рис. 2.10 *The Light Fantastic*, Terry Pratchett

По центру обкладинки зображена палаюча зоря — це посилання на сюжет розповіді, адже саме вона загрожує фантастичному світові, в якому розгортаються всі події, знищенням, а внизу, під нею, уважний споглядач

побачить чарівника Ринсвінда — героя, котрому й доведеться рятувати всіх від катастрофи.

Ця обкладинка досить схожа на попередню, але в той час як обкладинка роману *Equal rites* вказує на жанр книги загалом, не даючи читачеві жодних інших деталей, обкладинка *The Light Fantastic* прямо посилається на сюжет, відкриваючи читачеві завісу того, про що йтиметься у розповіді.

До того ж, можна стверджувати, що, хоча обидві обкладинки мають на меті зацікавити читача, кожна з них робить це по-різному: перша лише натяє на присутність магії у розповіді, а друга зображує сцену з книги, щоб читач захотів дізнатися як це трапилося.

Елементи сюжету роману можна побачити й на обкладинці книги *Eric* [99]. Поглянувши на обкладинку книги, стає зрозуміло, що сюжет обертатиметься навколо чарівників і демонів — на це вказує колір обкладинки і зображення головних героїв.

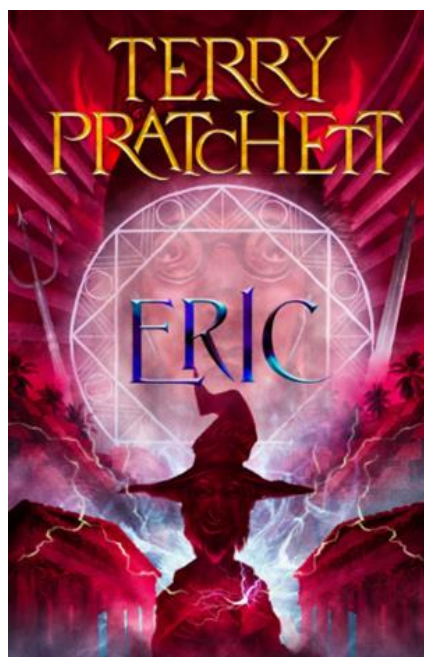

Рис. 2.11 *Eric*, Terry Pratchett

На те, що оповідь стосуватиметься потойбіччя і, вірогідно, пекла вказують червоні палаючі роги над головою одного з героїв, химерні малюнки, меч і блискавки.

Отже, поширеними серед романів британської літератури є такі жанри як детектив, любовний роман, фентезі та дитячі книги. Кожен із перелічених літературних жанрів має свої особливості, які повинні бути відображені на обкладинці книги. Детективні романи розповідають про злочин і його розкриття, а тому на обкладинках доречно розмістити зображення зброї убивства або постаті жертв; сюжет любовних романів розгортається навколо історії кохання, а тому кольори заголовка і квіти навколо нього добре пасують тону оповіді; романи жанру фентезі розповідають про пригоди героїв у інших світах і магію, а тому на обкладинках часто можна зустріти фантастичні елементи, а книги для дітей зазвичай зображають героїв або сцену з книги, щоб зацікавити читачів молодшого віку поближче познайомитися з героями.

2.2 Лінгвістичні особливості заголовків романів британської літератури

Загалом, заголовки романів британської літератури можна поділити на дві основні групи за наявністю закінченої думки: це заголовки-речення та заголовки-словосполучення.

Заголовки-речення найчастіше бувають простими, тобто містять у своєму складі лише одну граматичну структуру. До того ж, прості речення-заголовки ще можна поділити на дві категорії. Перша з них — розповідні, в яких щось розповідається або констатується. Яскраві приклади простих розповідних речень-заголовків можна побачити серед назв романів британської письменниці Агати Крісті:

1) *And Then There Were None*, Agatha Christie – укр. *І не лишилось жодного*, Агата Крісті [82];

2) *The Mirror Crack'd from Side to Side*, Agatha Christie – укр. *Тріснуло дзеркало*, Агата Крісті [85];

2) *They do it with mirrors*, Agatha Christie – укр. *Гра дзеркал*, Агата Крісті [81];

При цьому бачимо, що при перекладі українською мовою, перекладач може залишатися заголовком у вигляді простого речення, як у перших двох прикладах, а може перекладати заголовком словосполученням, як у третьому.

До другої групи простих речень-заголовків належать наказові речення, що закликають до певної дії. Наприклад:

1) *Never Let Me Go*, Kazuo Ishiguro – укр. *Не відпускай мене*, Кадзуо Ішігуро [76];

2) *Patrick Melrose. Never Mind*, Edward St Aubyn – укр. *Патрік Мелроуз. Не зважай*, Едвард Сент-Обін [113].

У цьому випадку, у порівнянні з перекладом розповідних заголовків, бачимо, що перекладач схиляється до дослівного перекладу, зберігаючи структуру.

Інша група — заголовки-словосполучення — це заголовки, що містять поєднання двох і більше повнозначних слів, одне з яких є головним, а інше — залежним [43].

Заголовки-словосполучення в британській літературі часто вказують на приналежність або власність, при чому в англійській мові це може бути виражено двома способами: або присвійним відмінком, який утворюється шляхом додавання апострофа та літери *s* до кінця іменника, або завдяки додаванню прийменника *of*.

1. Присвійним відмінком (*possessive noun*):

1) *Midnight's Children*, Salman Rushdie – укр. *Опівнічні діти*, Салман Рушді [111];

2) *Alice's Adventures in Wonderland*, Lewis Carroll – укр. *Аліса в Країні Див*, Льюїс Керрол [77];

3) *Gulliver's Travels*, Jonathan Swift – укр. *Мандрі Гуллівера*, Джонатан Свіфт [112].

2. Структурою іменник + прийменник *of* + іменник (*noun + of + noun*):

1) *Heart of Darkness*, Joseph Conrad – укр. *Серце тіьми*, Джозеф Конрад [80];

2) *The Chronicles of Narnia*, Clive Staples Lewis – укр. *Хроніки Нарнії*, Клайв Стейплз Льюїс [88];

3) *Lord of the Flies*, William Golding – укр. *Володар мух*, Вільям Голдінг [71];

4) *The Lord of the Rings*, John Ronald Reuel Tolkien – укр. *Володар пернів*, Джон Рональд Руел Толкін [115];

5) *Remains of the Day*, Kazuo Ishiguro – укр. *Залишок дня*, Кадзуо Ішігуро [75];

6) *The Thief of Always*, Clive Barker – укр. *Викрадач вічності*, Клайв Баркер [62].

Окрім цього, заголовки також часто є власними назвами. У такому випадку вони найчастіше відображають імена одного або кількох головних героїв романів:

1) *Jane Eyre*, Charlotte Brontë – укр. *Джейн Ейр*, Шарлота Бронте [65];

2) *David Copperfield*, Charles Dickens – укр. *Девід Копперфілд*, Чарльз Дікенс [74];

3) *Robinson Crusoe*, Daniel Defoe – укр. *Робінзон Крузо*, Данієль Дефо [72];

4) *Frankenstein*, Mary Shelley – укр. *Франкенштейн*, Мері Шеллі [117];

5) *Emma*, Jane Austen – укр. *Емма*, Джейн Остін [95];

6) *Bellman and Black*, Diane Setterfield – укр. *Беллман та Блек*, Діана Сеттерфілд [114].

Заголовком книги може також виступати іменне словосполучення, в якому головне слово є іменником, прикметником, займенником або числівником. Наприклад:

3. Іменник + прийменник + іменник (*noun + preposition (at/in) + noun*):

1) *The Murder at the Vicarage*, Agatha Christie – укр. *Убивство в будинку вікарія*, Агата Крісті [86];

2) *The Woman in White*, Wilkie Collins – укр. *Жінка у білому*, Вілкі Коллінз [78];

3) *The Boy in the Striped Pyjamas*, John Boyne – укр. *Хлопчик у смугастій піжамі*, Джон Бойн [64].

Або ж на місці прийменника могуть стоять сполучник.

4. Іменник + сполучник + іменник (*noun + and + noun*):

1) *Pride and Prejudice*, Jane Austen – укр. *Гордість і упередженість*, Джейн Остен [93].

У назвах романів британської літератури також часто можна зустріти іменне словосполучення з прикметником.

5. Прикметник + іменник (*adjective + noun*):

1) *Great Expectations*, Charles Dickens – укр. *Великі сподівання*, Чарлз Дікенс [73];

2) *Equal rites*, Terry Pratchett — укр. *Право на чари*, Террі Пратчетт [106];

3) *The Good Soldier*, Ford Madox Ford – укр. *Хороший солдат*, Форд Медокс Форд [116];

4) *A Good Year*, Peter Mayle – укр. *Один хороший рік*, Пітер Мейл [89].

6. Іменникові модифікатори (*noun modifiers*) використовуються для модифікації наступного іменника і надають додаткову інформацію про нього [28], наприклад:

1) *The Lollipop Shoes*, Joanne Harris – укр. *Льодяникові черевички*, Джоан Гарріс [67];

2) *The Bone Clocks*, David Mitchell – укр. *Кістяні годинники*, Девід Мітчелл [90];

3) *A Clockwork Orange*, Anthony Burgess – укр. *Механічний апельсин*, Ентоні Берджесс [63];

6. Іменники (*nouns*):

1) *The Waves*, Virginia Woolf – укр. *Хвилі*, Вірджинія Вулф [66];

2) *Chocolate*, Joanne Harris – укр. *Шоколад*, Джоан Гарріс [68];

Отже, заголовки романів британської літератури можуть бути представлені різними граматичними структурами. Вони можуть як повідомляти читачеві певну інформацію про головних героїв або натякати на сюжет, так і спонукати до дій. Після аналізу заголовків стає зрозуміло, що найпоширенішим видом у британській літературі є заголовки виражені іменним словосполученням із

прикметником. Такі заголовки, хоча і не вказують прямо на місце подій або героїв, натякають читачеві на те, про що йтиметься у книзі, яку він тримає в руках.

2.3 Прагматика заголовків романів британської літератури

Прагматика — це розділ семіотики, в якому тематизовано застосування мови або інтерпретацію знаків водночас із суб'єктом цієї інтерпретації [56]. Прагматичний підхід передбачає аналіз заголовків романів британської літератури як таких, що спрямовані вплинути на читача. Актуальність такого підходу зумовлена тим, що заголовок не лише створює перше враження про книгу, а й наштовхує читача на певні асоціації, змушує увімкнути уяву і замислитися над тим, про що буде йтися в романі.

Загалом, усі заголовки романів британської літератури можна поділити на дві групи: ті, що мають пряме і непряме (переносне) значення.

Пряме значення слів або словосполучень — це їхнє первинне, а також основне лексичне значення, у той час як переносне виникає на його основі і є вторинним [51]. До того ж, говорячи про переносне значення назв романів, слід зазначити, що серед них можна виділити як заголовки із непрямим значенням, так і заголовки-фразеологізми.

1. Заголовки із переносним значенням:

1) заголовки із непрямим значенням;

Одним із прикладів заголовків із непрямим значенням може бути роман *Heart of Darkness*, Joseph Conrad – укр. *Серце нітьми*, Джозеф Конрад [79]. Сюжет роману розповідає читачам про одного англійця, який вирушає в Африку, і стає капітаном річкового пароплава. Його мета — повернути Курца, що добуває слоновою кістку, назад до цивілізації. На цьому прикладі бачимо, що заголовок роману виконує дві функції: з одного боку він відображає «темряву», які є в душі кожної людини, і з якою доводиться зіштовхнутися головному герою, а з іншого,

назва посилається й на географічне положення Африки, яку європейці дев'ятнадцятого століття вважали «чорним континентом».

Прикладом непрямого значення заголовка книги може бути роман *The Lollipop Shoes*, Joanne Harris – укр. *Льодяникові черевички*, Джоан Гарріс [67]. Льодяникові черевички як такі значною мірою не фігурують у розповіді, а скоріше виступають метафорою, адже головна героїня книги намагається заснувати власний бізнес зі створення магічного шоколаду. Події розгортаються на фоні святкування Гелловіну і Різдва, але казкову атмосферу свята порушують страхи і невпевненість у собі головної героїні оповіді. Як бачимо, льодяникові черевички виступають уособленням мрій і прагнень героїні до казкового життя, але черевички з такого матеріалу дуже крихкі і можуть розбитися зіткнувшись із реаліями життя, що й показано в книзі.

Варто також розглянути роман *The Death of the Heart*, Elizabeth Bowen — укр. *Смерть Серця*, Елізабет Бовен. Головною героїнею роману є шістнадцятирічна сирота Порція, яка після смерті батьків переїжджає у розкішний, але пустий будинок до своїх дядька і тітки. Авторка у своїй книзі піднімає такі теми як невинність, співчуття, дорослішання, самотність та втрата ілюзій. Назва книги відсилає читачів до «смерті серця» головної героїні в непрямому значенні, адже «рожеві окуляри» дівчинки розбиваються, а вона сама має подорослішати і стикнутися із жорстоким світом реальності.

1) заголовки-фразеологізми;

Поняття «фразеологізм» можна також визначити як «групу слів із усталеним лексичним складом і граматичною будовою; його значення, звичне для носіїв певної мови, як правило, є переносним і не може бути виведене зі значень складових частин фразеологізму» [25].

За іншим визначенням, фразеологізм — це ідіоматичне поєднання вербального компонента та постпозитиву (двокомпонентне фразове дієслово) або вербального компонента, постпозитив 1 і постпозитив 2 (трикомпонентне фразове дієслово). Іншими словами, це складена мовна одиниця, що належить до класу номінаторів [18, с. 12].

Прикладом заголовка-фразеологізма може виступити роман *The Horse's Mouth*, Joyce Cary – укр. *З перших рук*, Джойс Кері. Ця книга є третьою і фінальною у *Першій трилогії* британського письменника. Розповідь розгортається навколо Галлі Джимсона, художника, що користується своїми друзями і знайомими, щоб заробити собі статки. Заголовок роману *The Horse's Mouth* є частиною ідіоми *straight from the horse's mouth*, яку можна визначити наступним чином: *якщо ви чуєте щось (прямо) з вуст коня, ви чуєте це від людини, яка має про це прямі особисті знання* [57].

Вірогідно, що Джойс Кері обрав саме таку назву для свого роману, адже розповідь ведеться від імені головного героя, а тому, безперечно, читач дізнається про події від людини, яка сама брала в них безпосередню участь.

Іншим прикладом може послугувати роман *The Heart of the Matter*, Graham Greene — укр. *Суть справи*, Грем Грін. Ідіому *heart of the matter* можна визначити як найважливішу, базову або фундаментальну суть або елементи питання, проблеми чи справи, що розглядається [58]. Значення ідіоми відображає сюжет роману, адже книга розповідає про моральну кризу, з якою стикається людина, і яка врешті-решт змінює її життя.

2. Заголовки з прямим значенням:

Яскравим прикладом заголовків із прямим значенням можуть виступити романи Террі Пратчетта — усесвітньовідомого британського письменника, який працював у жанрі гумористичного фентезі. Найбільшу популярність митцеві принесла серія «Дискосвіт», що налічує понад сорок творів, а українською мовою збірку взялося перекладати «Видавництво Старого Лева».

Відомо, що фентезі Пратчетта наповнене сарказмом, іронією, насмішками над суспільством і його вадами, а також посиланнями на реальні події, тому назви книг письменник не просто посилаються на імена головних героїв і місце подій, або тонко натякають читачеві, про що йтиметься розповідь, а часто, як і сюжети його книг, містять двозначність, іронію або посилання на інші твори художньої літератури.

Загалом назви романів Террі Пратчетта можна поділити на такі категорії як:

1. Заголовки, що відображають елементи всесвіту або його устрій:

Розглянемо, до прикладу, цикл книг *Ринсвінд*, який складається з восьми книг, з яких перекладено вже шість. Перша книга циклу — *The Colour of Magic* — укр. Колір магії [101] знайомить читачів із всесвітом Пратчетта — Дискосвітом — що знаходиться на спинах чотирьох слонів, які в свою чергу стоять на величезній черепасі А-Туїні. Головним героєм книги є чарівник-недоучка Ринсвінд, якому постійно нещастить, а важливим для сюжету є те, що у Дискосвіті веселка складається не з семи, а з восьми кольорів, останній з яких — октарин — можуть бачити тільки чарівники, і він позначає, що десь поруч є магія. Українські перекладачі *Видавництва Старого Лева* вирішили не відходити від оригіналу і зберегти назву без змін.

Таким чином у цьому випадку бачимо, що заголовок з одного боку акцентує увагу на тому, що книга належить до жанру фентезі, а з іншого, лише заглибившись у сюжет і усвідомивши особливості світоустрію Террі Пратчетта читач зможе у повній мірі осягнути смисл заголовка, адже людині, котра вперше взяла книгу в руки назва ні про що не говоритиме.

2. Посилання на інші твори художньої літератури:

У другій книзі циклу *Ринсвінд* під назвою *The Light Fantastic* — укр. *Химерне сяйво* [107] подорожі чарівника-невдахи Ринсвінда продовжуються, а безпосередньо назва книги може розглядатися як посилання на поему Джона Мільтона *L'Allegro* (1631), в якій поет звертається до німфи з проханням принести у світ сміх, радість і жарти.

При чому, якщо оригінальною назвою автор хотів ще раз наголосити читачам, що роман має гумористичний характер, то в перекладі від Юлії Прокопець від *Видавництва Старого Лева* такої чіткої паралелі провести не можна.

3. Посилання на імена головного героя або героїв або рід їхніх занять:

Яскравим прикладом цього може бути третій роман циклу *Ринсвінд* — *Sourcery* — укр. *Чаротворці* [109]. Сюжет книги розгортається навколо чарівника-невдаха Ринсвінда, який разом із вправною героїною Коніною і сповненим ентузіазму героєм-початківцем Найджелом врятувати світ [109].

У цьому випадку бачимо, що в українському перекладі від Анастасії Коник акцент у заголовку ставиться на героях розповіді — чаротворцях або чарівниках, у той час як оригінальна назва стосується радше чорної магії. Наприклад, *Cambridge Dictionary* визначає поняття *sourcery* як *a type of magic in which spirits, especially evil ones, are used to make things happen* [57].

Таким чином, можемо зробити висновок, що українська перекладачка по своєму інтерпретувала назву роману, в той час як автор, вірогідно, хотів зробити акцент лише на одному герої — Койні — який за сюжетом є чарівником у квадраті, і якому судилося стати джерелом магії [109].

Другим прикладом використання імен головних героїв у назві може слугувати цикл *Смерть*, що налічує п'ять книг, вже перекладених українською мовою *Видавництвом Старого Лева*, а саме: *Mort* — укр. *Морт* [103], *Reaper Man* — укр. *Жнець* [100], *Soul music* — укр. *Душевна музика* [98], *Hogfather* — укр. *Батько Венр* [96] і *Thief of time* — укр. *Крадій часу* [102]. Головним героєм циклу є Смерть, що у світі Террі Пратчетта рибалить, філософує, любить кошеният і смачні страви, мріє про відпустку і врешті просто виконує свою роботу: доправляє душі в інший світ. Думки про відпочинок спонукають Смерть обрати собі в підмайстри сільського хлопця Морта, чия щирість і співчутливість, однак, ставлять під сумнів те, чи зможе він підкорити собі такий непростий фах [103].

Назва роману — *Морт* — це не лише посилання на ім'я одного з головних героїв, учня Смерті, але й безпосередньо на саму Смерть, адже саме так цей термін перекладається з англійської українською. До того ж, варто зазначити, що якщо автор обрав двозначну назву, щоб одночасно вказати і на головного героя — Смерть, і на його помічника, і натякнути читачам на сюжет роману, то українській перекладачці Ользі Любарській не вдалося підібрати такий же

влучний аналог українською мовою, тому поглянувши лише на заголовок і не читаючи опис книги, важко зрозуміти, про що йтиметься у романі.

Ще одним прикладом використання заголовка-імені головного героя може бути гумористичний роман *Eric* — укр. *Ерік* [99] — це дев'ята книжка у серії *Дискосвіт* Террі Пратчетта та четверта у циклі *Ринсвінд*. Ерік — головний герой розповіді — тринадцятирічний демонолог-початківець, який потрапляє в негаразди через власні бажання.

Хоча в цьому випадку перекладачка Анастасія Коник зберегла дослівну назву, обравши стратегію дослівного перекладу, бачимо, що як оригінальна назва, так і переклад не дають читачеві жодної інформації про сюжет розповіді.

4. Історичні алюзії:

Історичну алюзію на імперський Китай можна побачити в книзі *Interesting Times* — укр. *Цікаві часи* [108], коли чарівник Ринсвінд відправляється відвідати Агатську імперію. Особливістю заголовку також можна вважати те, що назва роману є алюзією на британське прислів'я, яке помилково вважається китайським: *May you live in interesting times* [10].

Отже, використання частини прислів'я у назві книги є ще одним прийомом, завдяки якому Террі Пратчетт тонко натякає на сюжет книги, не розкриваючи жодних подробиць. Таким чином, прочитавши заголовок книги, читач зрозуміє, що події розвиватимуться у світі, схожому на імперський Китай, а все інше зацікавлені зможуть дізнатися розгорнувши книгу.

Говорячи про історичні алюзії, варто згадати такий роман як *Pyramids* — укр. *Піраміди* [105]. Сюжет розповіді розгортається навколо юнака Тепіка, вихованця анк-морпоркської Гільдії найманців і спадкоємця невеличкого давнього царства Джелібейбі, якому доводиться перейняти на себе обов'язки фараона і бога. Перед хлопцем враз постає завдання не лише спорудити піраміду, як це зробило і багато попередників до нього, але він мусить ще й впоратися із жерцями, крокодилами і слугами [10].

Отже, цей роман є алюзією на Стародавній Єгипет, що читач зможе зрозуміти з назви, як і у випадку з попередньою назвою книги. Таким чином

читачі зрозуміють де саме розгортатимуться події розповіді, адже піраміди є мало не першим, що спадає на думку, коли ми говоримо про Єгипет.

Ще одним прикладом алюзії може бути гумористичний роман *The Last Continent* — укр. *Останній континент* [104], в якому розповідається про пригоди чарівника-невдахи Ринсвінда в чудернацькому Дискосвіті, на краю якого розташувався химерний континент, що підозріло нагадує один наш материк з дикою флорою і фауною. За сюжетом роману можна безпомилково впізнати Австралію, коли чарівник Ринсвінд блукає на сухих землях чудернацького континенту, а допомагає йому не зовсім звичайного кенгуру. Поки чарівники Невидної Академії губляться у дуже цікавих ландшафтах, невдаха Ринсвінд має виконати місію від Творця й принести воду на сухий гарячий материк, звідки неможливо вибратись вплав [10].

У цьому випадку назва книги прямо не вказує на те, де саме відбуватимуться події книги, хоча, знаючи любов Террі Пратчетта до створення алюзій і те, як майстерно він поєднує реальність із вигадкою, вже з перших сторінок книги стає зрозуміло, про який саме останній континент йде мова. Дібравши саме таку назву книги автор зміг зацікавити читачів, але не розкрити деталі сюжету, змусивши читачів таким чином розгорнути книгу і дізнатися більше про таємничий останній континент.

5. Сатира на сучасне суспільство:

Загалом, можна стверджувати, що переважна більшість романів Террі Пратчетта просякнуті сатирою на сучасне суспільство. Хоча всесвіт автора і вигаданий, усі герої в ньому нагадують представників нашого суспільства, і в кожному з них можна впізнати друга, знайомого або навіть самого себе.

Guards! Guards! — укр. *Варта! Варта!* — перший роман циклу *Варта* [97]. Сюжет книги обертається навколо міської варті міста Анк-Морпорк. Автор висміює основні принципи роботи вартових: не бігти занадто швидко, аби у жодному разі не наздогнати правопорушника, не встрягати у бійки, аби уникнути стусанів, не привертати до себе надто багато уваги, бо ж раптом хтось попросить про допомогу. Однак, коли до лав вартових записується новий доброволець:

сповнений сил, натхнення та надмірного ентузіазму молодший констебль Морква усе змінюється [10].

Варта! Варта! — так кличе на допомогу громадянин у біді, тому, саме таку назву обрав автор для свого гумористичного роману. Використавши прийом повтору він, вірогідно, прагнув підкреслити бездіяльність міських вартових, допомоги від яких не можуть дочекатися звичайні громадяни.

Отже, заголовки романів британської літератури можуть мати пряме і переносне значення, при чому переносне значення може бути непрямим, тобто мати метафоричне значення, або бути вираженим фрезоологізмом. В останньому випадку читач повинен мати необхідні фонові знання, щоб зрозуміти, про що йтиметься в книзі. Говорячи ж про заголовки з непрямим значенням, то вони неоднозначні і кожен окремий читач може сприймати назву по-своєму, адже чіткого посилання на те, про що йдеться у заголовку у тексті роману може й не бути. У свою чергу, заголовки із прямим значенням можуть відображати елементи всесвіту або світоустрію, посилатися на інші твори художньої літератури або відображати імена головних героїв або рід їхньої діяльності. Вони також можуть виступати історичними алюзіями або сатирою на сучасне суспільство. Таким чином, прочитавши заголовок роману, що його зацікавив, читач може скласти перше враження про книгу і вирішити, чи хоче він з нею ознайомитися більше детально.

Висновки до розділу 2

У другому розділі проаналізовано такі екстралінгвістичні засоби як елементи обкладинки книги, а також лінгвістичні засоби актуалізації назв романів британської літератури. Окремо було досліджено прагматичний аспект заголовків книг.

Виявлено, що хоча заголовок роману і створює перше враження про книгу, обкладинка книги також відіграє важливу роль у тому чи прийме читач рішення на користь книги. Елементи, зображені обкладинці роману, повинні відображати

настрій і жанр книги, відповідати заголовку, а також бути орієнтованими на цільову аудиторію. Більш того, заголовок на обкладинці роману повинен бути чітким і яскраво виділятися на загальному фоні, щоб читач одразу його помітив.

Було визначено, що за наявністю закінченої думки, заголовки романів британської літератури можна поділити на заголовки-речення, які найчастіше бувають простими, та заголовки-словосполучення. При цьому, прості заголовки-речення можуть бути розповідними або наказовими. Говорячи про заголовки словосполучення, було виявлено, що вони можуть бути утворені присвійним відмінком, можуть виступати власними назвами або бути вираженими іменним словосполученням, до складу якого входить прийменник або сполучник. До того ж, заголовки можуть бути виражені іменниковими модифікаторами або іменниками.

У цьому розділі також було з'ясовано, що заголовки романів британської літератури мають або пряме, або переносним значення, при чому остання група поділяється на дві підгрупи, а саме на заголовки із непрямим значенням і заголовки-фразеологізми. Було також виявлено, що заголовки із прямим значенням можуть відображати елементи всесвіту або світоустрію роману, містити посилання на інші твори художньої літератури, посилатися на імена головних героїв або рід їхніх занять, бути історичними алюзіями або виступати сатирами на сучасне суспільство.

Отже, можна зробити висновок, що заголовки романів британської літератури не є однотипними, адже вони можуть як прямо натякати на героїв книги і сюжет, так і містити посилання, які читач зможе зрозуміти і розшифрувати тільки маючи певні фонові значення.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ РОМАНІВ БРИТАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ЗАСОБИ ЗАСТОСУВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ПЕРЕКЛАДУ

2.1 Стратегії перекладу заголовків романів британської літератури

Переклад книг з англійської мови на українську є однією з форм міжкультурних відносин. Він дозволяє українцям і україномовним читачам дізнатися більше про представників інших країн, їхню культуру, цінності, звичаї та традиції. Це стосується й перекладу романів британської літератури, адже він дає змогу не лише прочитати щось нове і цікаве, але й відчутти реалії іншої країни, пережити ті моменти й емоції, які переживало населення Великої Британії в той чи інший період часу.

Варто зазначити, що велика кількість романів британської літератури була перекладена українською мовою не один раз. Це можна пояснити мовними та культурними відмінностями, адже перекладачі можуть інтерпретувати оригінальну назву різними способами, виходячи з особливостей мови перекладу та культурного контексту.

Ще одним важливим фактором виступають маркетингові та видавничі стратегії, адже іноді назви книг перекладаються по-різному з маркетингових міркувань, щоб привернути увагу відповідної цільової аудиторії. До того ж, відмінності між назвами перекладів можна також пояснити персональним стилем перекладача, адже кожен перекладач має свій унікальний стиль і підхід, який безпосередньо впливає на вибір слів і словосполучень.

Одним із найважливіших факторів, мабуть, є історичний контекст, адже мовні норми та культурні уподобання з часом мають тенденцію змінюватися, щоб відповідати сучасності. Аналізуючи тенденції до перекладу назв романів, можна побачити, що більшість із них видавалися українською після 2014 року.

До 2014 року книжковий ринок України був заповнений російськими книжками. За неофіційними даними, на книжковому ринку до 80% книжок були російською мовою, надруковані в Україні або завезені з Росії [4].

Після Євромайдану українське суспільство почала масово ігнорувати російськомовну літературу, а у 2016 році, коли Верховна Рада ухвалила рішення про заборону ввезення на територію України книг із Росії [4], переклад і перевидання книг саме державною мовою ще більше популяризувало україномовні переклади.

Розглянемо, до прикладу, роман *Pride and Prejudice*, який видавництва у 2011, 2015 і 2018 році переклали українською мовою відповідно як *Гірдість і гонор* [92], *Гордість та упередження* [94] та *Гордість і упередженість* [93]. Як бачимо, кожне видавництво по-різному переклало заголовок роману. При чому, у варіанті перекладу від видавництва “КМ–БУКС” (*Гірдість і гонор*) можна побачити калькування з російської мови слова *гірдість*, що, ймовірно, пов’язано з тим, що до 2014 року (книга була видана у 2011 році), на якість перекладу українською мовою значному мірою впливла російка мова і культура. Що ж до перекладів 2015 і 2018 року, то *упередження* й *упередженість* є синонімами, адже вони мають однакове значення і позначають *хибну думку, яка складається щодо кого, чого-небудь наперед, без ознайомлення, та пов’язане з нею відповідне ставлення* [54].

Твір Кеннета Грема *Wind in the Willows* українські видавництва “Молодь” і “Навчальна книга — Богдан” видали українською мовою під назвами *Вітер у верболозі* [70] та *Вітер у вербах* [69] відповідно. У цьому випадку, як бачимо, верба і верболіз — синонімічні поняття, адже їх можна визначити як *вид дводомних рослин родини вербових* [52]. Так само, як і роман Джозефа Конрада перекладений українською І. Андрущенко (видавництво “Астролябія”) як *Серце пільми* [79] та М. Головка (видавництво “Знання”) як *Серце темряви* [80]. Як бачимо, оригінальну назву англ. *The Heart of Darkness* однаково відображають обидва варіанти перекладу.

Переклади назв творів однієї з найвідоміших авторок детективних романів у світі Агата Крісті також українською мовою різні видання перекладали по-різному.

Наприклад, роман *The Murder at the Vicarage* видавництво «Клуб Сімейного Дозвілля» у 2012 рік опублікувало під назвою *Убивство в будинку пастора* [87], і цю саму книгу видавництво вирішило перевидати вже у 2023 році видадо під назвою *Убивство в будинку вікарія* [86]. У цьому випадку *вікарій* і *пастор* дещо відмінні за значенням. Вікарій — заступник або помічник архієрея в православній церкві, єпископа, священика — в католицькій, в англіканській — другий після пастора приходський священик, а пастор — парафіальний священик у протестантській церкві [55].

Цікаво, що роман письменниці *And Then There Were None* українською мовою у 2023 році «Клуб Сімейного Дозвілля» переклав українською як *І не лишилось жодного* [82]. До цього, ще в 1971 році твір вийшов під назвою *Таємниця Індіанського острова* [84]. Перший варіант перекладу краще відображає оригінальну назву твору, в той час як другий більше передає сюжет історії. Таку відмінність у перекладі можна пояснити відмінністю культурного середовища у 1971 та 2023 році, адже перший був виданий у СРСР, а другий у незалежній Україні.

Отже, на переклад назв романів британської літератури безпосередній вплив мають мовні та культурні відмінності, історичний контекст, персональний стиль перекладача, маркетингові та видавничі стратегії та інші фактори. Можна зробити висновок, що в світі не існує єдиного «правильного» варіанта перекладу назви книги, тому кожен перекладач має змогу по своєму інтерпретувати оригінальну назву книги.

3.2 Способи перекладу назв романів британської літератури

Говорячи про способи перекладу заголовків романів, варто зазначити, що британська література відіграє значну роль у світовій культурі, і вона полягає не

лише втому, щоб розважити й надихнути читача, але й поставити питання, що стосуються соціального, політичного та культурного життя в країні, провокувати думки та спонукати до обговорень. Вона, без перебільшення, є відображенням суспільства і вносить свій внесок у літературну спадщину не лише Великої Британії, а й всього світу. Саме тому, зважаючи на те, що романи британської літератури роблять значний внесок у світову культуру, виникла потреба проаналізувати назви романів британської літератури і їхній переклад, і, як результат, було виявлено деякі тенденції.

Під час перекладу назв романів перекладачі використовували наступні стратегії:

По-перше, одним із найпоширеніших способів перекладу заголовків виявилось використання такої граматичної трансформації як дослівний переклад. Дослівний переклад — механічна підстановка слів даної мови як еквівалентів слів іншої мови при збереженні іншомовної конструкції [31]. Іншими словами, це механічний переклад слів іноземного тексту в тому порядку, у якому вони зустрічаються у тексті, без урахування синтаксичних логічних зв'язків. Однак, говорячи про дослівний переклад, варто зазначити, що його не можна використовувати під час перекладу усіх видів, бо це може призвести до зміни думки оригіналу чи до порушення норм рідної мови. Дослівний переклад при правильній передачі думки перекладеного тексту являє собою намагання максимально близького відтворення синтаксичної конструкції і лексичного складу оригіналу. У тих випадках, коли синтаксична структура перекладеного речення може бути й у перекладі виражена аналогічними засобами, дослівний переклад може розглядатись як остаточний варіант без подальшої літературної обробки.

Говорячи про переклад назв романів британської літератури треба зазначити, що перекладачі при перекладі часто послуговувалися саме цим способом перекладу, адже автори зазвичай вкладають універсальне значення у назви книг. Ось кілька прикладів перекладу назв книг з англійської на українську мову:

1) *The Chronicles of Narnia*, Clive Staples Lewis – укр. *Хроніки Нарнії*, Клайв Стейплз Льюїс [88];

2) *Lord of the Flies*, William Golding — укр. *Володар мух*, Вільям Голдінг [71];

3) *Great Expectations*, Charles Dickens – укр. *Великі сподівання*, Чарлз Дікенс [73];

4) *The Lord of the Rings*, John Ronald Reuel Tolkien – укр. *Володар пернів*, Джон Рональд Руел Толкін [115];

5) *Pride and Prejudice*, Jane Austen – укр. *Гордість і упередженість*, Джейн Остен [93];

6) *Midnight's Children*, Salman Rushdie – укр. *Опівнічні діти*, Салман Рушді [111];

7) *The Wind in the Willows*, Kenneth Grahame – укр. *Вітер у вербах*, Кеннет Грем [69];

8) *Heart of Darkness*, Joseph Conrad – укр. *Серце п'тьми*, Джозеф Конрад [79].

Доволі часто під час перекладу назви з англійської мови на українську перекладач вдається до такої лексичної перекладацької трансформації як транслітерація. Транслітерація або транслітерування – конверсія систем письма, при якій кожний графічний елемент (знак) однієї системи письма передається одним і тим же графічним елементом іншої системи письма; заміна знаків, літер (чи їх поєднань), текстів однієї писемності (графічної системи письма) знаками чи літерами іншої, незалежно від їхньої вимови [24, с. 143]. Транслітерація при перекладі назв книг використовується головним чином у тих випадках, коли в заголовку присутня власна назв: ім'я або прізвище головного героя книги, місце описаних подій.

- *Jane Eyre*, Charlotte Brontë – укр. *Джейн Ейр*, Шарлота Бронте [65];
- *David Copperfield*, Charles Dickens – укр. *Девід Коннерфільд*, Чарльз Дікенс [74];

- *Robinson Crusoe*, Daniel Defoe – укр. *Робінзон Крузо*, Данієль Дефо [72];
- *Frankenstein*, Mary Shelley – укр. *Франкенштейн*, Мері Шеллі [117];
- *Emma*, Jane Austen – укр. *Емма*, Джейн Остін [95].

Часто при перекладі перекладач усвідомлює, що, якщо перекласти назву роману дослівно, читач може не зрозуміти про що йдеться в книзі, і тому він приймає рішення додати слово чи словосполучення, щоб краще розкрити те, про що йтиметься в книзі. Саме тому він приймає рішення використати таку стратегію як додавання. Додавання — це тип перекладацької трансформації полягає у додаванні до перекладеного тексту доречних у конкретному контексті слів, яких не було в оригінальному тексті [24, с. 143].

Наприклад, назва книги *Of Human Bondage* (William Somerset Maugham) перекладена українською як *Тягар пристрастей людських*, Вільям Сомерсет Моєм [91]. Отож, якщо оригінальну назву книги англійської мови перекласти дослівно, отримаємо *Людська неволя* або *Людський тягар*, тому в цьому випадку маємо додавання слова *пристрастей*. Використання саме цієї перекладацької трансформації в назві можна пояснити тим, що перекладач хотів таким чином більше розкрити читачеві сутність книги і зробити акцент на тому, про що буде йти мова. Такий переклад назви заголовка передає сутність книги: головний герой невтомно шукає сенс життя і відкриває для себе світ людських пристрастей, однак цей вир згубних бажань і душевних мук стає для нього тягарем.

Іншим прикладом може слугувати книга *4:50 from Paddington*, Agatha Christie, назву якої українською мовою переклали наступним чином: *Поїзд о 4:50 із Педдінгтона*, Агата Крісті [83]. У цьому випадку перекладач додає до назви твору слово «потяг» для уточнення, адже дослівний переклад може звучати неповним і нехарактерним для українських конструкцій.

Нерідко у перекладах назв романів британської літератури українською мовою можна зустріти і таке явище як вилучення або опущення, є абсолютним

антонімом до згаданого вище додавання. При такій граматичній трансформації перекладач позбавляється тих слів, які він вважає недоречними в перекладі.

До прикладу, назву книги *Alice's Adventures in Wonderland*, Lewis Carroll українською мовою переклали як *Аліса в Країні Див*, Льюїс Керрол [88]. Якщо оригінальну назву перекласти дослівно, то отримаємо «Пригоди Аліси в країні див». Таку перекладацьку трансформацію перекладач вірогідно використав, щоб позбутися надлишковості й чіткіше сформулювати назву роману.

Так само, наприклад, у книзі *Never Let Me Go*, Kazuo Ishiguro, яка перекладена українською як *Не відпускай мене*, Кадзуо Ішігуро [76], щоб уникнути нагромадження конструкцій «ніколи не», як в оригіналі, перекладач прийняв рішення спростити заголовок.

Прикладом використання такої перекладацької трансформації як спрощення може слугувати і книга *The Mirror Crack'd from Side to Side*, Agatha Christie — *Тріснуло дзеркало*, Агата Крісті [85]. У цьому випадку, якщо перекласти назву дослівно, то отримаємо *Дзеркало тріснуло з краю до краю*. Отож, бачимо, що і в цьому випадку перекладач приймає рішення уникати надлишковості і передати виключно ключову інформацію.

При перекладі назв романів британської літератури доволі розповсюдженою перекладацькою стратегією виступає заміна назви книги.

Заміна – прийом перекладу слова або тотожної йому номінативної одиниці, який використовується для передачі значення безеквівалентної одиниці лексичної системи мови в контексті за допомогою одного з видів перекладацьких трансформацій [24, с. 143]. Проілюструвати вищезазначену перекладацьку трансформацію можуть наступні приклади:

- *His Dark Materials*, Philip Pullman – укр. *Темні матерії*, Філіп Пулман [110];

Книга укр. *Темні матерії* за авторством Філіпа Пулмана — це підліткове фентезі з елементами трилеру й пригодницького роману й одна з кращих знахідок для юних читачів. Водночас, книжка зачіпає важливі філософські питання, а її сюжет справді вражає своїми геть непередбачуваними зворотами [110].

Ймовірно, перекладач хотів підкреслити те, жанр цієї книги — фентезі. Якби назву книги переклали дослівно як *Його темні матеріали (матерії)*, то читачеві важко було б одразу усвідомити, що за книгу він тримає в руках. До того ж, темні матерії — це один із елементів Всесвіту, тому використання цього терміну в назві книги підкреслює фантастичне спрямування твору.

- *The Blade Itself*, Joe Abercrombie – укр. *На лезі клинка*, Джо Аберкромбі [61];

У цьому випадку оригінальну назву роману англійською мовою важко дослівно перекласти українською, тому перекладач приймає рішення використати таку перекладацьку трансформацію як заміна назви. До того ж, у цьому випадку, ймовірно, перекладач хотів зосередити увагу читача на тому, що спіткатиме героїв книги і на чому буде зосереджений сюжет, адже в назві заголовку можна прослідкувати паралель із фразеологізмом *ходити по лезу бритви (ножа)*, що означає здійснювати небезпечну, складну справу дуже вправно, вміло, тонко.

- *Equal rites*, Terry Pratchett — укр. *Право на чари*, Террі Пратчетт [106];

Оригінальну назву книги британського письменника Террі Пратчетта можна дослівно перекласти як *Рівноправні обряди*, але перекладач у цьому випадку обрав стратегію заміни назви. Дослівний спосіб перекладу назви книги не може передати сутність книги. До того ж, варто зазначити, що назва книги в оригіналі *equal rites* співзвучна з *equal rights*, що якраз можна перекласти як *рівні права*. Сюжет розповіді зосереджується на рівноправ'ї, а також на тому, що головна героїня, дівчинка Ескарина несподівано виявляється першою у світі чарівницею, у той час, як у вигаданому світі Пратчетта чарівниками можуть бути лише чоловіки. Таким чином дівчина вперше в історії отримує право на чари, що і відобразив перекладач у назві книги.

- *They do it with mirrors*, Agatha Christie — укр. *Гра дзеркал*, Агата Крісті [81].

Сюжет книги відомої британської письменниці обертається навколо величезного будинку, перетвореному на притулок для неповнолітніх злочинців, в якому починають відбуватися дивні, а згодом трагічні події. Саме тому до маєтку приїжджає міс Марпл, щоб дізнатися, кому вигідно було затіяти гру, яка нагадує фокус із дзеркалом. Я вважаю, що в цьому випадку доцільно було замінити назву книги таким чином, щоб зацікавити читача і відхилити завісу того, про що йтиметься в книзі.

Наостанок, варто зазначити, що така лексична трансформація як конкретизація також широко використовується при перекладі назв романів. Конкретизація – це один з видів лексичних трансформацій, який часто використовується перекладачами для більш точного і зрозумілого перекладу певних термінів чи слів [24, с. 146].

Візьмемо, до прикладу, книгу *A Clockwork Orange*, Anthony Burgess – укр. *Механічний апельсин*, Ентоні Берджесс [63]. Свою назву роман отримав завдяки виразу, який вживали кокні – представники робочого кварталу Лондона. Про щось дивне, химерне та незрозуміле кокні старшого покоління кажуть «криве, як механічний апельсин», маючи на увазі щось, чого не існує, або щось вкрай чудернацьке [29]. Зважаючи на це перекладач використав прийом уточнення, адже *clockwork* у ширшому значенні можна перекласти як заводний або з годинниковим механізмом.

Отже, українські перекладачі використовують різні види стратегій перекладу назв романів британських письменників, серед яких: дослівний переклад, транслітерація, вилучення, додавання, заміна назви і узагальнення. Під час перекладу назви з англійської мови на українську перекладачі приділяють велику увагу сюжету книги та основним мотивам, які, відображені в заголовку, що допоможуть читачеві зробити вибір на користь книги і одразу ж усвідомити, чи вартує та чи інша книга їхньої уваги. Говорячи про переклад заголовків романів британської літератури, варто зазначити, що як не існує однієї закономірності щодо того, що саме відображає заголовок книги і яка його роль,

так само не існує і єдиного правильного варіанту його перекладу українською мовою.

3.3 Застосування заголовків романів британської літератури на заняттях з практики перекладу англійської мови

Успішний переклад залежить не лише від чудового знання мов, але й насамперед від розуміння принципів теорії та практики перекладу, що й допомагає перекладачеві вибудувати правильну стратегію. Саме володіння такими «принципами» відрізняє професійний переклад від просто задовільного або навчального. Під час прийняття перекладацьких рішень і вибору найкращого варіанту професіонал повинен чітко усвідомлювати вимоги, які ставляться перед його роботою і перед текстом перекладу. При цьому він повинен спиратися спочатку на теоретично обґрунтовані аргументи та практичні навички, а вже потім на інтуїцію. Уміння знайти і використовувати такі аргументи на практиці вимагає наявності відповідної теоретичної та методологічної підготовки [15, с. 204].

Особливості підготовки перекладачів досліджували такі науковці як С. Амеліна, Р. Тарасенко, А. Мамрак, Н. Гриців, О. Кулина, В. Карабан, І. Дахно [1, 17, 13, 5, 5, 11] та інші.

Професія перекладача дуже вимоглива, тому перекладачеві-початківцю перші ніж почати займатися перекладом, варто підготуватися до викликів цієї професії:

1. Складна та відповідальна робота.
2. Непомітна та підневільна професія.
3. Необхідність сталого розвитку. Потрібно постійно удосконалювати свої професійні навички.
4. Невисокі зарплати на старті кар'єри.
5. Не завжди нормований робочий графік, особливо під час відряджень.

6. Нестабільне завантаження у різні місяці, обсяг перекладів може відрізнятися у кілька разів.

7. Іноді зневажливе ставлення як до обслуги [15, с. 204].

Однак, у той же час, професія як усного, так і письмового перекладача має багато переваг, а саме:

1. Престижна, соціально значуща, цікава, творча робота.

2. Великий попит на державних та приватних підприємствах. Безліч варіантів працевлаштування.

3. Високий зарібок кваліфікованого перекладача.

4. Постійне пізнання чогось нового.

5. Можливість працювати дистанційно за гнучким графіком.

6. Можливість працювати в міжнародних проектах, для закордонних роботодавців, подорожі до інших країн.

7. Перспективи кар'єрного зростання.

8. Можливість самореалізації в будь-яких галузях: письмовий переклад, перекладач-синхроніст, послідовний переклад, художній переклад, переклад фільмів, відеоігор, веб-сторінок, цільових сторінок, туристичні фірми, сфера готельного бізнесу, журналістика.

9. Можливість спілкуватися з різними людьми та вивчати культури інших країн.

10. Від професіоналізму перекладача часто залежить сприятливий результат переговорів [15, с. 204].

Переклад, як усний, так і письмовий, слугує засобом комунікації між людьми, а головною його метою є налагодження міжкультурних відносин між людьми [36]. Роль посередника і гаранта такої міжкультурної комунікації і виконує перекладач. При цьому, варто зазначити, що професійний перекладач не лише повинен досконало володіти мовами, а й вміти концентруватися, бути уважним до деталей, знати і розуміти культуру країн, мати дослідницькі навички і, звичайно, професійні навички, які допоможуть йому виконати переклад чи то усний синхронний і послідовний, чи письмовий. На додачу, зважаючи на те, на

якому виді перекладу спеціалізується фахівець, йому також потрібно відшліфувати відповідні вузькоспеціалізовані навички.

Підготовка перекладачів є складним і багатогранним процесом, адже викладач повинен бути професіоналом у цій галузі, компетентним у викладанні перекладу як науки, а також мати необхідні практичні навички. Іншими словами, педагог повинен відповідати двом вимогам: по-перше, він повинен бути досвідченим у викладанні перекладу як теоретичної частини, а по-друге, він повинен бути професійним у перекладі як практичної частини. Таким чином, викладач повинен знати методи підготовки перекладачів і вміти застосовувати їх на практиці. До того ж, для якісного викладання перекладу важливо, щоб викладач досконало володів обома мовами (*source language* і *target language*) [36]. До того ж, викладач повинен мати здатність доносити інформацію до студентів чітко і зрозуміло, постійно розвиватися і вміти запроваджувати на заняттях вправи із використанням сучасних технологій, а також підтримувати дружню атмосферу, в якій студентам буде комфортно здобувати знання. Не менш важливим є те, що викладач повинен вміти зацікавити студентів і підштовхнути їх до подальших самостійних досліджень.

Студенти-перекладачі також повинні відповідати певним вимогам:

- мати глибокі знання обох мов;
- мати фонові знання широкого культурного спектру;
- знати перекладацькі стратегії та вміти їх використовувати;
- вміти працювати із джерелами;
- прагнення до вдосконалення та постійний інтерес у навчанні;
- точність, терплячість та відданість навчанню;
- здатність до аналізу та самокритики;
- здатність працювати в команді;
- вміння працювати із програмним забезпеченням для машинного перекладу [36].

Окрім цього, до складових професіоналізму перекладачів-початківців можна віднести:

1. Дотримання професійного кодексу.
2. Надійність.
3. Висока ерудиція та широка освіченість (знання Біблії та біблеїзмів; знання класичної міфології; знання творчості найвидатніших письменників).
4. Вільне та творче володіння рідною мовою.
5. Знання реалій країни досліджуваної мови та способів їх перекладу.
6. Вміння долати перекладацький буквалізм.
7. Професійне захоплення.
8. Вміння знаходити вихід з типових неприємних ситуацій усного перекладу.
9. Цифрова компетентність [15, с. 208].

Науковці Петрова Т. та Барбанюк О. наголошують на тому, що під час підготовки перекладачів потрібно запроваджувати інтерактивне навчання. При цьому, вони зазначають, що його ефективність та результативність часто залежить від того, наскільки здібності студента відповідають цілям та завданням даних методів, технологій або форм, від наявності у викладача професійного досвіду участі в груповій взаємодії, де він має володіти як діалогом, так і мультилогом, оскільки саме так учасники взаємно збагачують один одного різними підходами до тієї чи іншої проблеми [39].

Малєєва Т. та Лозбець Т. вважають, що при підготовці студентів-перекладачів слід застосовувати наступні методи:

1. Репродуктивні (ділові рольові ігри).

Характерним для цього методу є те, що студенти мають змогу застосувати отримані знання. Засвоєння знань відбувається шляхом постійного повторення пройденого матеріалу. Однак, варто зазначити, що репродуктивний метод обов'язково повинен поєднуватися із творчою діяльністю.

Ділові ігри — це форма відтворення предметного й соціального змісту майбутньої професійної діяльності фахівця, модулювання тих систем відносин,

які характерні для цієї діяльності, моделювання професійних проблем, реальних суперечностей і складнощів, які трапляються у типових професійних проблемних ситуаціях [12].

2. Пошукові (самостійна робота студентів, а також робота з довідковою літературою).

На заняттях з практики перекладу студентам також доцільно виконувати самостійну роботу, наприклад опрацьовувати тексти та вчитися працювати із довідковою літературою. Таким чином майбутні перекладачі здобудуть навички, які неодмінно стануть їм у нагоді у професійній діяльності, адже значна частина роботи перекладача полягає саме у роботі з джерелами.

3. Перцептивні (відеоуроки та зустрічі з носіями мови).

Перцептивні методи — це методи організації та здійснення чуттєвого сприйняття навчального матеріалу [12]. Прикладом застосування цього методу може слугувати відеоурок, однак, варто наголосити на тому, що матеріал необхідно підбирати відповідно до теми заняття. Під час перегляду відеофільмів у студентів-перекладачів тренується пам'ять, здатність переходити з однієї мови на іншу, а також розвивається здатність працювати з лексикою. До того ж, зустрічі з носіями під час занять із перекладу допоможуть студентам відшліфувати знання іноземних мов, що надзвичайно важливо для здійснення професійного перекладу.

4. Логічні (мовні вправи і case study для аналізу конкретних ситуацій).

До логічних методів можна віднести мовні вправи, що забезпечують формування навичок перекладу. До цієї сукупності необхідно віднести вправи на подолання перекладацьких труднощів, порівняння різних варіантів перекладу й аналіз помилок, вправи на перефразування й інтерпретацію оригінального тексту й тексту переклад, на усний та письмовий переклад [12].

Ще одним логічним методом є case study, тобто аналіз студентами певної реальної ситуації. Цей метод можна також поєднувати із методом рольової гри, після завершення якої студенти мають змогу проаналізувати свою роботу, попрацювати над помилками та зробити певні висновки [12]. Більш того,

логічний метод можна також поєднувати із перцептивним, адже після перегляду відео доцільно провести обговорення побаченого та проаналізувати конкретні ситуації. Таким чином студенти зможуть навчитися на чужих помилках.

Отож, на заняттях з практики перекладу студентам можуть бути запропоновані наступні види вправ до виконання:

- пропедевтичні вправи, тобто вправи на написання текстів як рідною мовою, так і іноземною мовою. Такі вправи не лише розвинуть навички написання текстів обома мовами, а також сприятимуть здобуттю необхідних компетенцій для здійснення письмових перекладів у майбутньому;
- вправи з аналізу та порівняння різних варіантів перекладу одного й того самого уривку тексту. Такі вправи можуть включати порівняння двох текстів для визначення вихідного і цільового текстів, порівняння двох і більше перекладів без посилання на оригінал, аналіз перекладу без оригіналу, порівняння підготовленого за певними критеріями оригінального тексту з перекладом. Студенти-перекладачі можуть також створювати звіти або порівняльні таблиці для виконання завдань такого типу [42].

На заняттях з практики перекладу викладачі також можуть запроваджувати спеціальні вправи:

- вправи для підвищення обізнаності про мовні реєстри та рівні;
- вправи на переклад стилістичних прийомів;
- вправи на виконання швидкого перекладу та написання резюме;
- вправи на переклад технічних термінів;
- вправи на вибір правильного варіанту перекладу. У цьому випадку студентам пропонується оригінальний уривок, а також чотири-п'ять структурно та лексично близьких варіантів перекладу один або кілька з яких є адекватними і лінгвістично відповідними, а інші лінгвістично невідповідними або неправильними;
- вправи на відпрацювання навичок усного перекладу;
- вправи на оволодіння навичками комп'ютерного перекладу;

- вправи на використання довідкових джерел (енциклопедій, граматик, збірників, словників ідіом, тлумачних словників, словників синонімів, спеціалізованих словників) [26].

Говорячи про вправи для студентів-перекладачів, варто також зазначити, що існують певні рекомендації для застосування різних типів вправ:

- вправи, спрямовані на загальне розуміння перекладу як засіб комунікації повинні мати пріоритет над вправами, що стосуються детальних проблем;

- чим різноманітнішими будуть вправи, тим глибшим буде усвідомлення проблем, пов'язаних із перекладом;

- вправи, спрямовані на конкретні проблемні області та використання стратегій повинні передувати вправам, які об'єднують декілька стратегій або проблем;

- усі вправи мають бути по можливості змістовними;

- вправи повинні представляти автентичний мовний матеріал;

- масштабні вправи повинні містити реалістичні перекладацькі завдання;

- метою кожної вправи повинно бути допомогти студенту зрозуміти конкретні технічні терміни та конкретні словосполучення;

- завдання завжди повинні бути предметом обговорення або супроводжуватися письмовими рішеннями [42].

Метою нашого дослідження є аналіз особливостей перекладу назв романів британської літератури, тому представимо приклади вправ, які можуть бути використані при підготовці студентів-перекладачів.

Спершу розглянемо послідовність вправ:

Вправа 1 орієнтована на ознайомлення з темою уроку. Таким чином студенти зрозуміють, із чим вони будуть працювати протягом заняття.

Вправа 2 допоможе студентам згадати теоретичні засади перекладу, а саме які існують перекладацькі трансформації, а також як вони використовуються на практиці.

Вправа 3 орієнтована на фразеологізми, тому студенти матимуть змогу повторити теорію, а саме що таке фразеологізми, а також побачать, як професіональні перекладачі працюють над перекладом заголовків-фразеологізмів.

Вправа 4 допоможе студентам провести паралелі між назвами книг і тим, на що вони натякають читачеві.

Вправа 5 підготує студентів до виконання наступної вправи.

Вправа 6 дасть студентам змогу попрактикуватися в перекладі назв романів британської літератури з англійської мови на українську і навпаки. Таким чином вони зможуть повторити пройдений раніше матеріал.

Вправа 7 допоможе студентам згадати частини мови англійською мовою.

Після повторення частин мови у попередній вправі, у вправі 8 студенти зможуть ще й повторити речення, а саме *simple declarative* і *simple imperative sentences*.

Exercise 1.

Instruction: Join into three groups and read the titles of the books of British literature.

1. *Of Human Bondage* — Тягар пристрастей людських;
2. *The Mirror Crack'd from Side to Side* — Тріснуло дзеркало;
3. *The Blade Itself* — На лезі клинка;
4. *Alice's Adventures in Wonderland* — Аліса в країні чудес;
5. *Remains of the Day* — Залишок дня.

Analyze the translation from English into Ukrainian. Do the book titles save their meaning after translation?

Exercise 2.

Instruction: Read the book titles. Determine what translation transformations the translator used when translating from English to Ukrainian?

1. *Jane Eyre* — Джейн Ейр;
2. *4:50 from Paddington* — Поїзд о 4:50 із Педдінгтона;
3. *Never Let Me Go* — Не відпускай мене;
4. *His Dark Materials* — Темні матерії;
5. *The Horse's Mouth* — 3 перших рук;
6. *A Clockwork Orange* — Механічний апельсин.

Exercise 3.

Instruction: Define phrasal verbs. Read the book titles and their translations and answer the questions:

1. *The Horse's Mouth* — 3 перших рук;
2. *The Heart of the Matter* — Суть справи.

Do you think books can have phraseological titles? Why can the author use phrasal verbs in the book title and how will it affect the reader's perception of the book?

Exercise 4.

Instruction: Determine the type of book titles.

For example: *The Chronicles of Narnia* – this book title reflects the location of an action (*Narnia*).

1. *Small Island*;
2. *Frankenstein*;
3. *The Mayor of Casterbridge*;
4. *The Murder at the Vicarage*;
5. *Bellman and Black*, Diane Setterfield.

Exercise 5.

Instruction: Translate the book titles from Ukrainian into English. Compare with the original titles in English and answer the questions:

1. *Право на чари* (*Equal rites*);
2. *Суть справи* (*The Heart of the Matter*);
3. *І не лишилося жодного* (*And Then There Were None*);
4. *Льодяникові черевички* (*The Lollipop Shoes*);
5. *Сон № 9* (*Number9dream*).

Why do you think your translation of book titles differs from the original variants?

Exercise 6.

Instruction: Each student is given the title of the film in English. It must be translated into Ukrainian. Then the students will exchange their translations and translate the title of the film back into English. Then everyone reads their own version of the translation of the title of the film in English and the rest of the group try to guess the original book title.

1. *The Colour of Magic;*
2. *The Light Fantastic;*
3. *Sourcery;*
4. *Mort;*
5. *Interesting Times;*
6. *The Last Continent;*
7. *Guards! Guards!*

Exercise 7.

Instruction: Determine the parts of speech in each word combination and sentence.

1. *Chocolate;*
2. *Pride and Prejudice;*
3. *The Mirror Crack'd from Side to Side;*
4. *Equal rites;*
5. *The Boy in the Striped Pyjamas.*

Exercise 8.

Instruction: Read these sentences. Divide them into two groups: simple declarative sentences and simple imperative sentences.

1. *And Then There Were None;*
2. *They Do It With Mirrors;*
3. *Never Let Me Go;*
4. *The Mirror Crack'd from Side to Side;*

5. *Never Mind.*

Simple declarative sentences	Simple imperative sentences

What effect do they create? How do they affect the reader?

Наведені вище приклади вправ дають змогу переконатися у тому, що на заняттях з практики перекладу англійської мови можна використовувати завдання з перекладу назв романів британської літератури.

Отже, підготовка перекладачів є складним і багатогранним процесом, а тому як для студентів, так і до викладачів ставляться високі вимоги. Студенти повинні усвідомлювати як переваги, так і недоліки професії, яку вони обрали, бути готовими постійно вчитися, відшліфовувати навички і багато уваги приділяти самостійній роботі. Завдання викладача полягає у тому, щоб обрати певну методику навчання, а також давати студентам на виконання вправи для розвитку необхідних компетенцій.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі кваліфікаційної роботи були проаналізовані особливості перекладу назв романів британської літератури та способи їх застосування на заняттях з перекладу.

Було зазначено, що більшість романів британської літератури були перекладені українською мовою кілька разів. На це вплинули такі фактори як мовні і культурні відмінності, маркетингові та видавничі стратегії, персональний стиль перекладача та історичний контекст. При цьому, з'ясовано, що на книжковий ринок України загалом до 2014 року великий вплив мала російська література, тому існувало багато перекладів російською мовою, а якість українського перекладу була невисокою, але після 2014 року ситуація змінилася на користь української мови.

У цьому розділі були також описані різні способи перекладу назв романів британської літератури, а саме дослівний переклад, транслітерація, вилучення, додавання, заміна назви та узагальнення. Було визначено, що не існує єдиного правильного способу перекладу назви роману, а українські перекладачі приділяють велику увагу сюжету розповіді, мотивам книг, а також тому, яке враження заголовка книги справить на читача, які емоції викличе і як це корелюватиме із тим, що відображено в книзі.

Було також описано вимоги як до студентів-перекладачів, так і до викладачів, переваги і недоліки професії, з якими майбутній фахівець сфери перекладу повинен бути готовим стикнутися. З'ясовано, що при підготовці студентів перекладачів слід використовувати репродуктивні, пошукові, логічні та перцептивні методи для комплексної організації перебігу занять із перекладу. Також зазначені види вправ, рекомендованих для використання на заняттях з перекладу для здобуття студентами необхідних навичок, які знадобляться у професійній діяльності.

Запропонована низка вправ із використанням заголовків романів британської літератури, які можуть бути використані на заняттях з практики перекладу англійської мови.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі нами було здійснено теоретичне обґрунтування і аналіз особливостей перекладу назв романів британської літератури.

Особливості перекладу назв романів британської літератури є надзвичайно цікавою сферою дослідження для лінгвістів, зважаючи на вплив британської літератури і її значимість для формування і розвитку світової культури. Важливо проаналізувати переклад заголовків книг, адже саме вони формують перше враження у читача і грають вирішальну роль у тому, зацікавить його книга чи ні.

У роботі визначено термін заголовок як перший знак тексту, який дає читачеві уявлення про книгу, а також має найбільший вплив на первинне розуміння тексту і стає першим кроком до його інтерпретації.

Нами також було наголошено на тому, що заголовки є своєрідними парафразами тексту, що посідають проміжне місце між текстом і дійсністю, що знаходиться поза ним. Водночас, заголовок книги є мікротекстом, що не лише відображає загальнокультурний контекст, але й містить інформацію про певну епоху, цінності та ідеї.

Більш того, нами було з'ясовано, що заголовки книг грають ключову роль у налагодженні зв'язку між читачем, видавцем, редактором і перекладачем, а основними функціями заголовків є референційна, фатична і апелятивна, адже вони також допомагають структурувати текст, створюють зв'язок між читачем і автором, полегшують організацію читання і пошук інформації, а також акцентують увагу читача на окремих частинах тексту.

Окрім цього, було описано різні підходи до класифікації заголовків книг, а саме за змістом, за формою, за місцем розташування на шпальті. Також були виокремлені такі види заголовків як інформаційний, спонукально-наказовий, проблемний, констатуючо-описовий та рекламно-інтригуючий. Наостанок, заголовки були поділені на чіткі, описові, відмітні та символічні.

Проаналізувавши теоретичні дослідження, ми дійшли висновку, що існують різні види заголовків книг, а от на практиці нами було визначено, що

найпоширенішими серед романів британської літератури є заголовки-словосполучення і заголовки, виражені простими розповідними або наказовими реченнями. До того ж, ми визначили, що заголовки-словосполучення найчастіше виражені іменним словосполученням, в якому головне слово належить до іменника, прикметника, займенника, числівника.

Було також з'ясовано, що обкладинки книг відіграють важливу роль у тому, як потенційний читач сприйматиме книгу і яке перше враження у нього складеться. Відповідно до цього, обкладинки романів повинні відображати настрій і жанр книги, містити посилання на сюжет або сцени з розповіді. Заголовок на обкладинці, в свою чергу, повинен бути чітким і яскраво виділятися на загальному фоні, щоб читач одразу його помічав.

Нами було визначено, що заголовки романів британської літератури можуть мати пряме або переносне значення, яке в свою чергу поділяється на дві підгрупи, а саме на заголовки із непрямим значенням і заголовки-фразеологізми. Заголовки із прямим значенням можуть відображати елементи всесвіту або світоустрію роману, містити посилання на інші твори художньої літератури, посилатися на імена головних героїв або рід їхніх занять, бути історичними алюзіями або виступати сатирами на сучасне суспільство, а використовуючи фразеологізми у назві роману автор не каже читачеві прямо про що йтиметься у книзі, а лише натякає, прагнучи таким чином ще більше пробудити в ньому цікавість до ознайомлення з книгою.

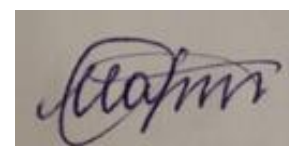
У роботі було досліджено стратегії та способи перекладу назв романів британської літератури та виявлено, що під час перекладу заголовків перекладачі використовують такі перекладацькі трансформації як дослівний переклад, транслітерацію, додавання, вилучення, спрощення, заміну назви, конкретизацію та узагальнення.

Проаналізовано еволюцію перекладацьких стратегій, а саме культурний контекст, маркетингові та видавничі стратегії, історичний контекст та персональний стиль перекладача, які й мають великий вплив на прийняття перекладацьких рішень.

У кваліфікаційній роботі також були окреслені вимоги як до студентів-перекладачів, так і до викладачів усного та письмового перекладу. Були з'ясовані та описані переваги і недоліки професії перекладача, з якими майбутній фахівець сфери перекладу повинен бути готовим стикнутися. З'ясовано, що при підготовці студентів перекладачів слід використовувати репродуктивні, пошукові, логічні та перцептивні методи для комплексної організації перебігу занять із перекладу. Також зазначені види вправ, рекомендованих для використання на заняттях з перекладу для здобуття студентами необхідних навичок, які знадобляться у професійній діяльності.

Наостанок, було з'ясовано, що основні труднощі перекладу заголовків романів британської літератури полягають у тому, що перекладач стикається із тим, що йому треба передати ідею оригінальної англійської назви, врахувати культурне середовище, а також зацікавити читача одночасно. Говорячи про переклад британських заголовків, варто також зазначити, що часто перекладач має відобразити авторський стиль або гру слів, а для цього йому потрібно мати фонові знання у багатьох галузях, досвід й уміння, щоб підібрати такий український відповідник, щоб передати читачеві суть так, як хотів би це зробити автор книги.

Я, Коваль Глафіра Русланівна, своїм підписом засвідчую, що моя кваліфікаційна робота «Особливості перекладу заголовків романів британської літератури» виконана з додержанням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я додержувалася принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амеліна С. М. Особливості теорії і практики перекладу в підготовці перекладачів у ФРН. Професійна педагогічна освіта у поліпрофільному навчальному закладі. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica/%20article/viewFile/2907/2846>
2. Білоус О. М. Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій: доопрацьований та доповнений. Навчальний посібник для студентів перекладацьких відділень. – Кіровоград, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – 200 с.
3. Боєва Е. Концептуальна система заголовків у поетонімосфері прозових творів Б. Грінченка. Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. 2006. Вип. 8. С. 284–290.
4. «Вона тут надовго». Чому російська книга зміцнює позиції в Україні - BBC News Україна. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54281031> (дата звернення: 08.02.2024).
5. Гриців Н. М. Кулина О. В. Tap into Translation. Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 220 р.
6. Гуляк Т. М. АНГЛІЙСЬКИЙ ДЕТЕКТИВНИЙ РОМАН: ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ. FOLIUM. 2023. № 2. С. 18–25. URL: <https://doi.org/10.32782/folium/2023.2.3> (дата звернення: 22.08.2024).
7. Дахно І. І. Переклад. Translation. Збірник текстів для перекладу і самоперевірки : навч. посіб. Київ : Центр навч. літ., 2017. 348 с.
8. Дитяча література як органічна частина всієї художньої літератури - Тернопільська обласна бібліотека для дітей. todb. URL: <https://odb.te.ua/dytyacha-literatura-yak-organichna-chastyna-vsiyeyi-hudozhnoyi-literatury/> (дата звернення: 21.08.2024).
9. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Львів: ПАІС, 2004. – 268.
10. Інтернет-магазин книг Vivat – книгарня для серця і розуму. Інтернет-магазин книг Vivat – книгарня для серця і розуму. URL:

https://vivat.com.ua/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjww5u2BhDeARIsALBuLnO6IVbwh_RuINuO548ko6_IzffZxgyRntcMD1MLZJKa0ndjShDpi7AaAlIbEALw_wcB (дата звернення: 22.08.2024).

11. Карабан В. І. Translation from Ukrainian into English : навчальний посібник. Вінниця : Нова книга, 2003. 608 р.

12. Малєєва Т. Є. Методи навчання перекладу на заняттях з англійської мови у ВНЗ / Т. Є. Малєєва, Т. С. Лозбень // Мова у професійному вимірі: комунікативно-культурний аспект : матеріали між нар. наук.-практ. конф. – Харків, 2014. – Ч. 2. – С. 203–204.

13. Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 304 с.

14. Невербальні засоби комунікації як запорука успіху оратора (тези магістрантів слов'янського відділення Інституту філології) / за ред. В. В. Герман та Н. Соларьової. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 48 с.

15. Основи професіоналізму перекладача: метод. посібник до занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, ОП Переклад з англійської мови та другої іноземної українською / уклад. О. П. Матузкова. Одеса : видавець Букаєв Вадим Васильович, 2024. 388 с.

16. Рогач Л. В. Семантичні процеси лінгвістичної термінології англійської мови. Сучасні дослідження з іноземної філології. 2007. Вип. 5. С. 438–443.

17. Підготовка перекладачів у зарубіжних університетах до застосування інформаційних технологій: монографія / С. М. Амеліна, Р. О. Тарасенко. – Київ: «Центр учбової літератури», 2017. – 256 с.

18. Самус М., Баранова С. Phrasal verbs in english. Матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету, 20-25 квітня 2006 р. – Суми : СумДУ. 2006. ч.1. С. 12–15.

19. Тимошик М. Книга для автора, редактора, видавця: Практичний посібник – 2-ге вид., стереотипне. – К.: Наша культура і наука, 2006. – 560 с. (Серія «Бібліотека видавця, редактора, автора»).
20. Юлдашева Л. ЗАГОЛОВОК ЯК ОСОБЛИВА НОМІНАТИВНО-ПРЕДИКАТИВНА ОДИНИЦЯ. *Philological Review*. 2016. № 1. URL: <https://doi.org/10.31499/2415-8828.1.2016.138073> (дата звернення: 04.03.2024).
21. Як і про що комунікують книжкові обкладинки - Bazilik Media. Bazilik Media. URL: <https://bazilik.media/iak-i-pro-shcho-komunikuiut-knyzhkovi-obkladyuky/> (дата звернення: 21.08.2024).
22. Al-Amri B. W., Abdul-Raof H. Translation in teaching and learning a foreign language: A methodological approach. *International Journal of Humanities and Cultural Studies (IJHCS)*. 2014. Vol. 1, no. 2. P. 1–16.
23. AlQuinai J. Training Tools For Translators and Interpreters. *Jordan Journal of Modern Languages and Literature*. 2011. Vol. 3, no. 1. P. 19–38.
24. Bohaichuk O. LEXICAL TRANSFORMATIONS IN TRANSLATION. *International Humanitarian University Herald. Philology*. 2021. Vol. 2, no. 49. P. 143–146. URL: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.49-2.32> (date of access: 05.02.2024).
25. Burger H. *Phraseologie / Phraseology: Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung*. 2017. Berlin; New York: An International Handbook of Contemporary Research Walter de Gruyter.
26. Carreres Á., Noriega-Sánchez M. Translation in language teaching: insights from professional translator training. *The Language Learning Journal*. 2011. Vol. 39, no. 3. P. 281–297. URL: <https://doi.org/10.1080/09571736.2011.567356> (date of access: 22.08.2024).
27. Darwish I., Sayaaheen B. Manipulating Titles in Translation. *Journal of Educational and Social Research*. 2019. Vol. 9, no. 3. P. 239–245. URL: <https://doi.org/10.2478/jesr-2019-0042> (date of access: 19.03.2024).
28. Hairston M. C. *Successful writing*. 2nd ed. New York : Norton, 1986. 238 p.

29. Hasanica, M. (2011). Peculiarities of children's literature translation. *ISTRAŽIVANJA*, 6(6), 121–128.

30. Haveron-Jones A. *Literary Allusions: The Origins of Book Titles*. The Oxford Student. URL: <https://www.oxfordstudent.com/2019/07/03/literary-allusions-the-origins-of-book-titles/> (date of access: 04.03.2024).

31. Jovanovic S., Brnjada K. Translator's tasks and actions in doing translations of film titles. *Civitas* (Novi Sad). 2016. Vol. 6, no. 1. P. 9–23. URL: <https://doi.org/10.5937/civitas1601009j> (date of access: 19.03.2024).

32. Kelly N., Bruen J. Translation as a pedagogical tool in the foreign language classroom: A qualitative study of attitudes and behaviours. *Language Teaching Research*. 2014. Vol. 19, no. 2. P. 150–168. URL: <https://doi.org/10.1177/1362168814541720> (date of access: 22.08.2024).

33. Levinson, Jerrold. "Titles." *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* 44.1 (Autumn 1985): 29-39

34. Markedness Correspondence in Translation of Books' Titles. *International Journal of Comparative Literature and Translation Studies*. 2015. Vol. 3, no. 4. URL: <https://doi.org/10.7575/aiac.ijclts.v.3n.4p.62> (date of access: 19.03.2024).

35. Music Titles in Translation. *Journal of Research in Music Education*. 1976. Vol. 24, no. 3. P. 157. URL: <https://doi.org/10.2307/3345160> (date of access: 19.03.2024).

36. Mayyadah N. A. Methods for teaching translation. 2013. *جملة آداب الفراهيدي*. No. 16. P. 136–154. URL: <https://www.iasj.net/iasj/download/e11820fe514e5c34> (date of access: 15.08.2024).

37. Peña-Cervel M. S. Motivating film title translation: a cognitive análisis. *Círculo de lingüística aplicada a la comunicación*. 2016. Vol. 66. URL: <https://doi.org/10.5209/clac.52776> (date of access: 19.03.2024).

38. Pes A. THE FUNCTION OF TITLES IN SOME POSTCOLONIAL LITERARY TEXTS IN ENGLISH. *Iperstoria – Testi Letterature Linguaggi*. 2015. *Saggi/Essays*, no. 5. P. 92–102.

39. PETROVA T., BARBANIUK O. MODERN METHODS OF PREPARATION OF FUTURE PHILOLOGISTS-TRANSLATORS: EXPERIENCE OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. *Current issues of linguistics and translations studies*. 2022. No. 23. P. 28–33. URL: <https://doi.org/10.31891/2415-7929-2022-23-6> (date of access: 15.08.2024).

40. Phillips A., Clark G. *Inside book publishing*. London : Routledge, 2019. 420 p.

41. Płońska D. Strategies of Translation. *Psychology of Language and Communication*. 2014. Vol. 18, no. 1. P. 67–74. URL: <https://doi.org/10.2478/plc-2014-0005> (date of access: 19.03.2024).

42. Poliakova T. L., Samarina V. V. Methods of teaching translation and peculiarities of professional text translation. *Science and Education a New Dimension*. 2021. Vol. IX(252), no. 99. P. 38–41. URL: <https://doi.org/10.31174/send-pp2021-252ix99-09> (date of access: 16.08.2024).

43. Sheverun N., & Lejzjus H. (2021). FUNCTIONAL AND TYPOLOGICAL FEATURES OF TITLES. *ГРААЛЬ НАУКИ*, (4), 322-326. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.07.05.2021.059>

44. Soang L. Translation Teaching: The Importance of the Translator's Native Language. *Open Journal of Modern Linguistics*. 2016. Vol. 06, no. 04. P. 247–254. URL: <https://doi.org/10.4236/ojml.2016.64027> (date of access: 22.08.2024).

45. Spero J. *The Four Types of Titles: Which is best for your story?*. Happy Dolphin Press. URL: <https://happydolphinpress.com/2018/10/30/the-four-types-of-titles/> (date of access: 04.03.2024).

46. TEACHING FILM TITLES TRANSLATION: MOST CURRENT STRATEGIES / O. Palutina et al. 15th International Technology, Education and Development Conference, Online Conference, 8–9 March 2021. 2021. URL: <https://doi.org/10.21125/inted.2021.1281> (date of access: 12.04.2024).

47. Teaching Specialised Translation Through Corpus Linguistics: Translation Quality Assessment and Methodology Evaluation and Enhancement by Experimental

Approach – Meta. Érudit. URL: <https://doi.org/10.7202/1060174ar> (date of access: 22.08.2024).

48. Troubridge S. V. British Titles. American Speech. 1953. Vol. 28, no. 3. P. 199. URL: <https://doi.org/10.2307/454137> (date of access: 19.03.2024).

49. Venuti, L (2001) Strategies of Translation. In M. Baker (ed.), Routledge Translation Studies. London & New York: Routledge, pp. 240-244.

50. Yuldasheva L. P., Kobylina Y. M., Kolomyńska T. B. PRAGMATIC FEATURES OF THE TITLES OF MODERN UKRAINIAN LITERATURE. "Scientific notes of V. I. Vernadsky Taurida National University", Series: "Philology. Journalism". 2022. Т. 1, № 1. С. 83–90. URL: <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.1-1/15> (дата звернення: 05.02.2024).

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

51. Інститут мовознавства ім. О.О.Потебні | Тлумачний словник української мови. Інститут мовознавства ім. О.О.Потебні | Головна сторінка. URL: <https://www.inmo.org.ua/sum.html> (дата звернення: 16.08.2024).

52. СИНОНІМІЯ | Горох – українські словники. Про сайт | Горох – українські словники. URL: <https://goroh.pp.ua/Синонімія> (дата звернення: 16.08.2024).

53. Словник іншомовних слів Мельничука. Slovnyk.me. URL: https://slovnyk.me/dict/foreign_melnychuk (дата звернення: 16.08.2024).

54. Словник синонімів онлайн. Словник синонімів онлайн. URL: <https://synonimy.info/> (дата звернення: 16.08.2024).

55. СЛОВНИК - тлумачний словник української мови, орфографічний словник онлайн. СЛОВНИК - тлумачний словник української мови, орфографічний словник онлайн. URL: <https://slovnyk.ua/> (дата звернення: 16.08.2024).

56. Словник української мови. Тлумачні словники української мови. URL: <https://sum.in.ua/> (дата звернення: 16.08.2024).

57. Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus. Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (date of access: 16.08.2024).

58. Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary. Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/> (date of access: 16.08.2024).

59. Oxford English Dictionary. Oxford English Dictionary. URL: <https://www.oed.com/?tl=true> (date of access: 16.08.2024).

60. Reverso. Reverso | Free translation, dictionary. URL: <https://www.reverso.net/text-translation> (date of access: 16.08.2024).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

61. Аберкромбі Дж. На лезі клинка / пер. з англ. М. Бакалов. Харків: РМ, 2023. 672 с.

62. Баркер К. Викрадач Вічності / пер. з англ. С. Крикун. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. 200 с.

63. Берджес Е. Механічний апельсин / пер. з англ. О. Буценко. Київ : Рідна мова, 2017. 192 с.

64. Бойн Дж. Хлопчик у смугастій піжамі / пер. з англ. В. Шовкун. Львів : Видавництво Старого Лева, 2017. 192 с.

65. Бронте Ш. Джейн Ейр / пер. з англ. Р. Романишин і А. Лесів. Київ : Книголав, 2023. 624 с.

66. Вулф В. Хвилі Див / пер. з англ. А. Позднякова. Львів : Позднякова А. Ю., 2013. 284 с.

67. Гарріс Дж. Льодяникові черевички / пер. з англ. Д. Петрушенко. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2023. 512 с.

68. Гарріс Дж. Шоколад / пер. з англ. В. Поляков. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2023. 288 с.

69. Грем К. Вітер у вербах / пер. з англ. А. Саган. Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2008. 348 с.
70. Грем К. Вітер у верболозі / пер. В. Вишневий. Київ : Молодь, 1985. 168 с.
71. Голдінг В. Володар мух. Київ : Bookchef, 2021. 272 с.
72. Дефо Д. Робінзон Крузо / пер. з англ. Л. Белей і Г. Орлівна. Київ : Книголав, 2018. 272 с.
73. Дікенс Ч. Великі сподівання / пер. з англ. Р. Доценко. Харків : Фоліо, 2017. 476 с.
74. Дікенс Ч. Девід Коперфільд / пер. з англ. Ю. Корецького і Х. Радченко. Київ : Книголав, 2023. 624 с.
75. Ішігуро К. Залишок дня / пер. з англ. Г. Лелів. Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. 240 с.
76. Ішігуро К. Не відпускай мене / пер. з англ. С. Андрухович. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. 336 с.
77. Керрол Л. Аліса в Країні Див / пер. з англ. Г. Бушиної. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2017. 208 с.
78. Коллінз В. Жінка у білому / пер. з англ. О. Мокровольський. Харків : Фоліо, 2023. 774 с.
79. Конрад Дж. Серце п'тьми / пер. з англ. І. Андрущенко. Львів : Астролябія, 2015. 160 с.
80. Конрад Дж. Серце темряви / пер. з англ. М. Головка. Київ : Знання, 2015. 175 с.
81. Крісті А. Гра дзеркал. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2023. 320 с.
82. Крісті А. І не лишилось жодного / пер. з англ. Н. Хаєцької. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2023. 288 с.
83. Крісті А. Поїзд о 4:50 з Педдінгтона / пер. з англ. В. Шовкун. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2023. 288 с.

84. Крісті А. Таємниця Індіанського острова / пер. з англ. В. Хазіна. Київ : Український письменник, 1971. 305 с.
85. Крісті А. Тріснуло дзеркало / пер. з англ. В. Шовкун. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2023. 320 с.
86. Крісті А. Убивство у будинку пастора / пер. з англ. В. Шовкун. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2012. 320 с.
87. Крісті А. Убивство у будинку вікарія. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2023. 288 с.
88. Льюїс К. С. Хроніки Нарнії. Львів : Видавництво Старого Лева, 2022. 912 с.
89. Мейл П. Один хороший рік Див / пер. з англ. А. Дмитрів. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2024. 272 с.
90. Мітчелл Д. Кістяні годинники / пер. з англ. К. Дудка, О. Українець. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2024. 624 с.
91. Моем В. С. Тягар пристрастей людських. Київ : Bookchef, 2021. 768 с.
92. Остен Дж. Гідність і гонор / пер. з англ. Т. Некряч. Київ : КМ-Букс. 2011. 368 с.
93. Остен Дж. Гордість і упередженість / пер. з англ. В. Горбатко. Харків : Фоліо, 2018. 350 с.
94. Остен Дж. Гордість та упередження / пер. з англ. Г. Лелів. Київ : Знання, 2015. 384 с.
95. Остен Дж. Емма / пер. з англ. В. Горбатко. Харків : Фоліо, 2023. 448 с.
96. Пратчетт Т. Батько верп / пер. з англ. А. Коник. Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. 408 с.
97. Пратчетт Т. Варта! Варта! / пер. з англ. А. Коник. Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. 416 с.
98. Пратчетт Т. Душевна музика / пер. з англ. О. Любарська. Львів : Видавництво Старого Лева, 2017. 280 с.
99. Пратчетт Т. Ерік / пер. з англ. А. Коник. Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. 152 с.

100. Пратчетт Т. Жнець / пер. з англ. О. Самара. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 360 с.
101. Пратчетт Т. Колір магії / пер. з англ. Ю. Прокопець. Львів : Видавництво Старого Лева, 2017. 400 с.
102. Пратчетт Т. Крадій часу / пер. з англ. В. Морозов. Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. 444 с.
103. Пратчетт Т. Морт / пер. з англ. О. Любарська. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 304 с.
104. Пратчетт Т. Останній континент / пер. з англ. О. Белова. Львів : Видавництво Старого Лева, 2023. 408 с.
105. Пратчетт Т. Піраміди / пер. з англ. О. Белова. Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. 376 с.
106. Пратчетт Т. Право на чари / пер. з англ. О. Михельсон. Львів : Видавництво Старого Лева, 2017. 280 с.
107. Пратчетт Т. Химерне сяйво / пер. з англ. Ю. Прокопець. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 304 с.
108. Пратчетт Т. Цікаві часи / пер. з англ. А. Коник. Львів : Видавництво Старого Лева, 2022. 408 с.
109. Пратчетт Т. Чаротворці / пер. з англ. А. Коник. Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. 304 с.
110. Пулман Ф. Темні матерії. Книга 1. Північне сяйво / пер. з англ. Н. Дойчева. Київ : Nebo BookLab Publishing, 2023. 416 с.
111. Рудші С. Опівнічні діти / пер. з англ. Н. Трохим. Київ : Юніверс, 2007. 704 с.
112. Свіфт Дж. Мандри Гуллівера / пер. з англ. М. Іванова. Харків : Фабула, 2013. 333 с.
113. Сент-Обін Е. Патрік Мелроуз. Не зважай / пер. з англ. О. Тильна. Харків : Фабула, 2020. 192 с.
114. Сеттерфілд Д. Беллман та Блек / пер. з англ. І. Бондарева. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2024. 368 с.

115. Толкін Дж. Р. Р. Володар Перснів / пер. з англ. К. Оніщук, О. Бросаліна і О. Фешовець. Львів : Астролябія, 2020. 704 с.

116. Форд М. Хороший солдат. Історія пристрасті / пер. з англ. Е. Євтушенко. Київ : Знання, 2019. 270 с.

117. Шеллі М. Франкенштейн / пер. з англ. К. Рябовол. Київ : Книголав, 2024. 272 с.

PE3IOME (SUMMARY)

The graduation thesis considers the translation of the British English-language book titles, and the main objective of the study is to determine the features of the book titles and their role in the perception of the text, as well as the difficulties, techniques and methods of translating the titles of novels of British English-language literature.

The object of the study is the titles of English-language British fiction.

The subject of the study is the main strategies and ways of translating the titles of novels of British English-language literature.

The objectives of the study are to:

- 1) define the concept of the title, find out its main functions and role;
- 2) describe different approaches to the classification of book titles;
- 3) to investigate the lexical-grammatical and pragmatic aspects of the titles of novels of British English-language literature;
- 4) to investigate the strategies and methods of translating the titles of English-language British literature novels;
- 5) analyze the evolution of translation strategies;
- 6) to determine the methods of using the titles of novels of British English literature and their Ukrainian translations in classes on the practice of English translation.

The main research methods are the structural method for structuring the ways of translating the titles of novels in British literature, the descriptive method for describing different approaches to the classification of book titles, comparison and comparison for the analysis of translations of the titles of novels of the same book by different publishers and translators, the descriptive method for describing the evolution of translation strategies and influence various factors on making translation decisions.

When a reader picks up a book for the first time, the first thing that catches his attention is the title, which is why authors, publishers, translators and other specialists in the publishing industry pay special attention to book titles. The title is a kind of

paraphrase of the text. Occupying an intermediate place between the text and the reality located outside it, the title serves as a connecting link between them.

Some scholars also emphasized that a good title should achieve four functions: first, a good title reflects the content, second, the title should interest the reader, third, the title should reflect the tone of the text, finally, the title of the work should contain key words, because the use of keywords in the title of the work allows the author to immediately present the topic to the reader or reflect the problems that will be raised in the work.

The present paper also notes that the title acts as a communication tool in communicative interaction, in which it is designed to perform certain functions, namely:

- 1) reference function, because headings describe the text or inform the reader about the topic;
- 2) phatic function, because headlines establish the first contact with the reader;
- 3) an appellative function, because the headings arouse the reader's interest and force the reader to familiarize himself with the text.

In general, speaking about the functions of headings in the text, it mentions that headings help to structure a large textual material; headlines create a connection between the reader and the author or publisher; headings facilitate the organization of the process of reading the work; headings help the reader to think about individual parts of the text and prepare the reader to read the next fragment of the text (chapter or chapter); headings make it easier to find selective information; headings focus the reader's attention on individual parts of the text and contribute to deeper assimilation of information.

The title of a book serves many different functions. A catchy title helps to give a potential reader a certain impression about the publication, predict what the book will be about, and thus draw conclusions about what the book will be about, and, accordingly, whether he should read it. The title is said to be inherently dysfunctional. It is a generalizing sign, a sign of the text, on the other hand, it is a significant component of the text, so it is appropriate to consider it as an independent text,

message, that is, autosemantically and synsematically, as a part of the text. As an independent text, the title can function on paradigmatic and syntagmatic levels.

It has also been found that book covers play an important role in how a potential reader perceives a book and what the first impression is. Accordingly, the covers of novels should reflect the mood and genre of the book, contain references to the plot or scenes from the story. The title on the cover, in turn, should be clear and stand out clearly against the general background so that the reader immediately notices it.

In general, the titles of British English-language novels can be divided into two main groups according to the presence of a complete thought: these are sentence titles and phrase titles.

Headings-sentences are most often simple, that is, they contain only one grammatical structure. In addition, simple heading sentences can also be divided into two categories. The first of them are narratives, in which something is told or stated, and the second are headings-command sentences, in which the author calls the reader to certain actions.

Phrasal headings in British English literature often indicate belonging or ownership, and in English this can be expressed in two ways: either with the possessive case, which is formed by adding an apostrophe and the letter s to the end of the noun, or by adding the preposition of. Sometimes the title of the book can also be a noun phrase in which the main word belongs to a noun, adjective, pronoun, numeral.

The paper determines that all titles of novels in British English literature can be divided into two groups: those with direct and indirect (figurative) meaning. The direct meaning of words or phrases is their primary as well as the main lexical meaning, while the metaphorical one arises from it and is secondary. In addition, speaking about the figurative meaning of the titles of novels, it should be noted that among them it is possible to single out both titles with an indirect meaning and titles-phraseologisms. In the latter case, the reader must have the necessary background knowledge to understand what the book is about. Speaking of titles with an indirect meaning, they are ambiguous and each individual reader can perceive the title in his own way, because there may not be a clear reference to what the title is about in the text of the novel. In

turn, titles with a direct meaning can reflect elements of the universe or world order, refer to other works of fiction, or reflect the names of the main characters or their line of work. They can also act as historical allusions or satire on modern society. Thus, after reading the title of the novel that interested him, the reader can make a first impression about the book and decide whether he wants to get acquainted with it in more detail.

The paper also deals with the peculiarities of the translation of the titles of novels of British English literature and the methods of their application in translation classes.

Special attention is paid to the fact that a large number of novels of British literature have been translated into Ukrainian more than once. This can be explained by language and cultural differences, as translators can interpret the original title in different ways based on the specifics of the target language and cultural context.

Marketing and publishing strategies are another important factor, as book titles are sometimes translated differently for marketing reasons in order to attract the attention of the appropriate target audience. In addition, the differences between the names of the translations can also be explained by the personal style of the translator, because each translator has his own unique style and approach, which directly affects the choice of words and phrases.

One of the most important factors is probably the historical context, as language norms and cultural preferences tend to change over time to suit the present. Analyzing trends in the translation of novel titles, one can see that most of them were published in Ukrainian after 2014.

We stress the fact that successful translation depends not only on excellent knowledge of languages, but also primarily on understanding the principles of translation theory and practice, which helps the translator to build the right strategy. It is the possession of such "principles" that distinguishes a professional translation from a merely satisfactory or educational one. When making translation decisions and choosing the best option, a professional should be clearly aware of the requirements that are placed on his work and on the translated text. At the same time, he should rely first on theoretically based arguments and practical skills, and only then on intuition.

The ability to find and use such arguments in practice requires appropriate theoretical and methodological training.

It is important that teachers should use reproductive, searching, perceptive and logical methods when training student translators. Thanks to the introduction of reproductive methods in classes, students are able to apply the acquired knowledge. The assimilation of knowledge takes place through constant repetition of the material studied. However, it is worth noting that the reproductive method must necessarily be combined with creative activity. In translation practice classes, it is also advisable for students to do independent work, for example, to study texts and learn to work with reference literature. In this way, future translators will acquire skills that will certainly be useful to them in their professional activities, because a significant part of a translator's work consists in working with sources. When watching videos in translation practice classes, translation students train their memory, the ability to switch from one language to another, and develop the ability to work with vocabulary. In addition, meetings with native speakers during translation classes will help students polish their knowledge of foreign languages, which is extremely important for professional translation. An example of a logical method is a case study, that is, an analysis by students of a certain real situation. This method can also be combined with a role-playing method, after which students can analyze their work, work on mistakes and draw certain conclusions. Moreover, the logical method can also be combined with the perceptual one, because after watching the video it is advisable to discuss what has been seen and analyze specific situations. In this way, students will be able to learn from other people's mistakes.

Moreover, students who aspire to become highly qualified translators must have deep knowledge of both languages, background knowledge of a wide cultural spectrum, know and be able to use translation strategies, be able to work with sources, strive for improvement and a constant interest in learning, have the following character traits such as accuracy, patience and commitment to learning, ability to analyze and self-criticize, ability to work in a team, ability to work with machine translation software. In addition, the components of the professionalism of novice translators

included compliance with the professional code, reliability, high erudition and broad education, fluent and creative command of the native language, knowledge of the realities of the country of the language being studied and their translation methods, the ability to overcome translation literalism, professional enthusiasm, the ability to find getting out of typical unpleasant interpreting situations and digital competence.

Exercises that can be offered to students to practice translation skills were described in particular detail in the work. Among them, it is worth highlighting propaedeutic exercises, that is, exercises for writing texts both in the native language and in a foreign language. Such exercises will not only develop the skills of writing texts in both languages, but also contribute to the acquisition of the necessary competencies for the implementation of written translations in the future; exercises on the analysis and comparison of different versions of the translation of the same text passage. Such exercises may include comparing two texts to determine the source and target texts, comparing two or more translations without reference to the original, analyzing the translation without the original, comparing the original text prepared according to certain criteria with the translation. Student translators can also create reports or comparison tables for this type of task.

In this research, it was determined that in translation practice classes, teachers can also introduce special exercises to increase awareness of language registers and levels; exercises on the translation of stylistic techniques; exercises for quick translation and resume writing; exercises on translation of technical terms; exercises on choosing the correct translation option. In this case, students are offered the original passage, as well as four or five structurally and lexically close translation options, one or more of which are adequate and linguistically appropriate, and the others are linguistically inappropriate or incorrect. Teachers can also use exercises to practice interpreting skills; exercises for mastering computer translation skills; exercises on the use of reference sources (encyclopedias, grammars, collections, dictionaries of idioms, explanatory dictionaries, dictionaries of synonyms, specialized dictionaries).

In addition, we have provided examples of exercises using the titles of novels from British English literature are suggested, which can be used in English translation practice classes.

The work also provided recommendations for the use of exercises in translation classes, namely, it was emphasized that exercises aimed at a general understanding of translation as a means of communication should take priority over exercises related to detailed problems. In addition, the more varied the exercises, the deeper the awareness of the problems related to translation will be. Moreover, exercises that focus on specific problem areas and strategy use should precede exercises that combine multiple strategies or problems. It is important that all exercises should be as meaningful as possible and present authentic language material. Teachers should pay particular attention to the fact that large-scale exercises should contain realistic translation tasks, and the aim of each exercise should be to help the student understand specific technical terms and specific phrases. An important detail is that assignments should always be subject to discussion or accompanied by written decisions.

Key words: titles, nomination, lexis, semantics, syntax, translation strategies, British English-language literature.